

Wat doen jongeren met landschap en natuur?

Een onderzoek naar de betekenis van landschap en natuur voor jongeren en de betrokkenheid van jongeren bij het landschap en de natuur.

Lieke Bakker
Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
September 2008

Wat doen jongeren met landschap en natuur?

Lieke Bakker
Studentnummer 1755471
Master Thesis Culturele Geografie
September 2008

Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen
Dr. T. Haartsen

Voorwoord

Voor u ligt mijn afstudeerscriptie die ik heb geschreven ter afsluiting van de Master Culturele Geografie aan de Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.

Hierbij wil ik een aantal mensen bedanken die mij hebben geholpen om dit laatste project tot een goed einde te brengen.

Ik wil Tialda bedanken voor haar hulp vanuit de faculteit. Zij heeft mij geholpen om de juiste keuzes te maken om deze scriptie tot een goed einde te brengen en ook gaf zij vaak nuttige tips om het eindproduct te verbeteren.

Daarnaast wil ik de scholen waar ik enquêtes heb afgenomen graag bedanken. Zonder de ingevulde enquêtes van de scholieren had ik deze scriptie niet kunnen schrijven.

Ook wil ik mijn familie en vrienden bedanken. Zij hebben altijd een luisterend oor gehad, wanneer ik het even niet meer zag zitten.

Als laatst wil ik graag mijn medestudenten bedanken voor de gezellige pauzes en opbeurende woorden tijdens het schrijven van deze scriptie.

Lieke Bakker,
Groningen, september 2008

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de mate waarin jongeren actief betrokken zijn bij landschap en natuur en in hoeverre dit bepaald wordt door de beelden die jongeren hebben bij landschap en natuur. Naar de band tussen natuur en landschap en de betrokkenheid van jongeren is tot op heden nog niet veel onderzoek gedaan, waardoor er nog maar weinig gegevens beschikbaar zijn (Milieu en natuurplanbureau, 2006).

In dit onderzoek wordt de volgende omschrijving van het begrip natuurbeeld gebruikt: “Natuurbeelden zijn de mentale beelden die mensen hebben van natuur en landschap. Deze beelden zijn gevormd op basis van eigen natuurervaringen tijdens recreatie of vrijwilligerswerk, op basis van verhalen in de media over de natuur en ander cultureel overgedragen beelden over de natuur.” (Buijs et al., 2006, p. 22) De indelingen in natuurbeelden kunnen erg verschillen. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een indeling gebaseerd op een indeling van De Boer et al. (2002). Natuurbeelden zijn ingedeeld in zeer breed, breed, niet breed/ niet beperkt, beperkt en zeer beperkt.

Op basis van de literatuurstudie naar natuurbeelden is een enquête opgesteld. Door middel van deze enquête en de literatuur is de hoofdvraag beantwoord. De schriftelijke enquêtes zijn afgenomen op Middelbare scholen in Noord-Nederland (Friesland en Groningen). In totaal hebben 175 jongeren de enquête ingevuld. Zij varieerden in leeftijd tussen de 13 en de 16 jaar.

Uit de resultaten komt naar voren dat de meeste jongeren een breed natuurbeeld hebben. Zij typeren veel natuurlijke elementen als natuur. De meeste jongeren zijn niet actief betrokken bij de natuur en het landschap. Twee van de 175 respondenten gaven aan dat zij vrijwilliger zijn bij een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie. Een vijfde van de respondenten gaf aan dat zij donateur zijn van een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie.

Persoonlijke kenmerken als geslacht, opleidingsniveau en leefomgeving zijn niet van invloed op het natuurbeeld. Het natuurbeeld is niet van invloed op het ondernemen van activiteiten in de natuur. Wanneer gekeken wordt naar de sekseverschillen en het ondernemen van activiteiten valt te zien dat er een significant verband is tussen een aantal activiteiten en het

verschil in geslacht. Dit geldt ook voor het opleidingsniveau en de leefomgeving. Deze verbanden zijn echter niet sterk.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Inhoudsopgave	6
Lijst van afbeeldingen, figuren en tabellen	8
Hoofdstuk 1: Inleiding	10
1.1 Inleiding	10
1.2. Relevantie van het onderzoek	11
1.3 Leeswijzer	11
Hoofdstuk 2: Natuurbeelden in theorie	13
2.1 Inleiding	13
2.2 De begrippen natuur en landschap	13
2.2.1 <i>Landschap</i>	13
2.2.2 <i>Natuur</i>	14
2.3 Natuurbeelden	14
2.4 Verschillen in natuurbeelden	19
2.5 Betrokkenheid van jongeren bij de natuur en het landschap	21
2.5.1 <i>Donateurschap</i>	22
2.5.2 <i>Vrijwilligerswerk</i>	23
Hoofdstuk 3: Methodologie	25
3.1 Inleiding	25
3.2. Methodologie	25
3.2.1 <i>Kwalitatief versus kwantitatief</i>	26
3.2.2 <i>De kwantitatieve onderzoeksmethoden voor dit onderzoek</i>	26
3.3 Methoden van dataverzameling	27
3.3.1 <i>Literatuurstudie</i>	27
3.3.2 <i>Enquête</i>	27
3.3.3 <i>Voor- en nadelen van enquêtes</i>	28
3.3.4 <i>Vorm van de enquête</i>	28
3.4 De respondenten	29
3.4.1 <i>De operationele populatie</i>	29
3.4.2 <i>Bereiken van de respondenten</i>	29

3.4.3 <i>Representativiteit</i>	31
3.4.4 <i>Praktische kwesties bij het afnemen van de enquête</i>	31
3.5 Methode van data-analyse	32
3.6 Validiteit en betrouwbaarheid	33
Hoofdstuk 4: Persoonlijke kenmerken, natuurbeelden en activiteiten. De resultaten.	35
4.1 Inleiding	35
4.2 Persoonlijke kenmerken respondenten	35
4.3 Begripsassociaties	37
4.4 Natuurbeelden	39
4.5 Activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap	42
4.6 Persoonlijke kenmerken en het natuurbeeld	47
4.6.1 <i>Persoonlijke kenmerken en het natuurbeeld</i>	47
4.6.2 <i>Conclusie</i>	50
4.7 Het natuurbeeld en de activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap	51
4.7.1 <i>Natuurbeelden en activiteiten</i>	51
4.7.2 <i>Conclusie</i>	52
4.8 Persoonlijke kenmerken en de activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap	53
4.8.1 <i>Persoonlijke kenmerken en activiteiten</i>	53
4.8.2 <i>Conclusie</i>	57
4.9 Conclusie	58
Hoofdstuk 5: Conclusies	59
Literatuur	61
Bijlagen	63

Lijst van afbeeldingen, figuren en tabellen

Afbeeldingen

Figuren

- 4.1 Natuurlijke items en de mate waarin de respondent dit als natuur dan wel helemaal geen natuur typeert.
- 4.2 Natuurbeelden respondenten
- 4.3 Belang van het bestaan van natuur- en/of landschapsverenigingen/ organisaties
- 4.4 In de toekomst donateur
- 4.5 In de toekomst vrijwilliger

Tabellen

- 2.1 Typologie van natuurbeelden volgens de Natuurbeschermingsraad 1993
- 2.2 Natuurbeelden volgens het rapport 'Draagvlak voor natuur?'
- 2.3 Donateurs Natuurorganisaties 2007
- 4.1 Leeftijdsverdeling respondenten
- 4.2 Opleidingsniveau respondenten
- 4.3 Leefomgeving respondenten
- 4.4 Top 10 meest genoemde associaties bij het woord natuur
- 4.5 Top 10 meest genoemde associaties bij het woord landschap
- 4.6 Deelname aan activiteiten
- 4.7 Natuur- of landschapsverenigingen/ organisaties respondenten
- 4.8 Sekseverschil en natuurbeeld
- 4.9 Opleidingsniveau en natuurbeeld
- 4.10 Leefomgeving en natuurbeeld
- 4.11 Chi-kwadraat: natuurbeeld en activiteiten
- 4.12 Invloed natuurbeeld op het zijn van donateur
- 4.13 Invloed natuurbeeld op het zijn van vrijwilliger
- 4.14 Chi-kwadraat: sekseverschillen en activiteiten
- 4.15 Invloed sekseverschillen op het zijn van donateur
- 4.16 Invloed sekseverschillen op het zijn van vrijwilliger

- 4.17 Chi-kwadraat: opleidingsniveau en activiteiten
- 4.18 Invloed opleidingsniveau op het zijn van donateur
- 4.19 Invloed opleidingsniveau op het zijn van vrijwilliger
- 4.20 Chi-kwadraat: leefomgeving en activiteiten
- 4.21 Invloed leefomgeving op het zijn van donateur

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Inleiding

In de ‘Natuurbalans 2006’ (Milieu en natuurplanbureau, 2006, p. 115) staat het volgende: “Mensen hebben een band met natuur en landschap; ze gebruiken natuur en landschap om er actief in te zijn en kennen er betekenis aan toe. Sommigen zetten zich in voor natuur en landschap, en uiten zo hun betrokkenheid. Bijvoorbeeld door een natuurorganisatie financieel te ondersteunen, of - nog actiever - door aan het werk te gaan in de natuur als vrijwilliger.” Maar naar deze band tussen natuur en landschap is tot op heden nog niet veel onderzoek gedaan, waardoor er nog maar weinig gegevens beschikbaar zijn (Milieu en natuurplanbureau, 2006).

In dit onderzoek zal worden onderzocht welke beelden jongeren hebben bij de natuur en het landschap. Ook wil ik nagaan in hoeverre jongeren van nu ‘actief’ betrokken zijn bij de natuur en het landschap. Tevens wil ik onderzoeken of jongeren uit een stedelijk leefmilieu een ander beeld hebben bij natuur en het landschap dan jongeren uit een landelijk leefmilieu en of jongeren uit beide leefmilieus even veel betrokken zijn bij de natuur en het landschap. Op basis hiervan heb ik de volgende hoofdvraag en deelvragen opgesteld.

Hoofdvraag:

Welke beelden hebben jongeren bij landschap en natuur en in hoeverre bepaalt dit de mate waarin jongeren actief betrokken zijn bij landschap en natuur?

Deelvragen:

- 1. Welke beelden kennen jongeren toe aan landschap en natuur?*
- 2. Op welke manieren doen jongeren actief dingen met het landschap en de natuur?*
- 3. Is er een verschil tussen jongeren uit een stedelijk leefmilieu en een landelijk leefmilieu wanneer het gaat om het actief dingen doen van jongeren met het landschap en de natuur?*

1.2 Relevantie van het onderzoek

Maatschappelijke relevantie

Het is voor natuur- en/ of landschapsverenigingen/ organisaties en de overheid van belang te weten in hoeverre jongeren actief dingen doen met landschap en natuur en ook het beeld van de natuur en het landschap wat zij hebben is daarbij van belang (Buijs et al., 2007). Het beeld dat jongeren hebben van landschap en natuur zou invloed kunnen hebben op de mate waarin zij actief dingen doen met landschap en natuur. En tevens kan de mate waarin zij op dit moment actief dingen doen met landschap en natuur en de betekenis die zij aan landschap en natuur toekennen kan bepalen in hoeverre zij zich ook in de toekomst willen blijven inzetten voor het landschap en de natuur.

Wetenschappelijke relevantie

Er is door verschillende onderzoekers onderzoek gedaan naar natuurbeelden (Buijs et al., 2006; De Boer & Schulting, 2002; De Witt, 2005; Keulartz et al., 2000). Deze onderzoeken hebben veelal ook betrekking op de verschillen in natuurbeeld die er zijn tussen verschillende groepen in de bevolking. Er is echter nog geen onderzoek uitgevoerd naar het eventuele verband tussen het natuurbeeld en de betrokkenheid bij de natuur en het landschap.

1.3 Leeswijzer

Dit onderzoek gaat over de betrokkenheid van jongeren bij de natuur en het landschap en de mate waarin de natuurbeelden en persoonlijke kenmerken van invloed zijn op de betrokkenheid van jongeren bij de natuur en het landschap.

In hoofdstuk 2 zal de al bestaande theorie worden behandeld. Allereerst zal worden ingegaan op de begrippen natuur en landschap. Deze begrippen zijn nauw aan elkaar verwant, maar hebben toch elk een eigen definitie. Tevens zal worden ingegaan op de verschillende typologieën van natuurbeelden. Vervolgens zal ingegaan worden op de verschillen tussen natuurbeelden van groepen, bijvoorbeeld jongeren en allochtonen. Tevens zal worden ingegaan op de betrokkenheid van jongeren bij de natuur en het landschap.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de verschillende methoden die zijn gebruikt bij het uitvoeren van het onderzoek. Hier zal worden besproken welke keuzes er zijn gemaakt bij het uitvoeren van het onderzoek. Waarom is er gekozen voor een enquête en op welke manier zijn de respondenten benaderd.

Vervolgens zullen in hoofdstuk 4 de resultaten worden besproken. Allereerst zullen algemene resultaten worden besproken. Vervolgens wordt er gekeken of bepaalde persoonlijke kenmerken van invloed zijn op het natuurbeeld. Ook wordt nagegaan of de natuurbeelden van invloed zijn op de betrokkenheid van de jongeren. In de laatste paragraaf wordt gekeken of de persoonlijke kenmerken van invloed zijn op de betrokkenheid van jongeren. Hier spelen de natuurbeelden geen rol.

Tenslotte wordt in hoofdstuk 5 een conclusie gegeven.

Hoofdstuk 2: Natuurbeelden in theorie

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bespreekt de al bestaande theorieën met betrekking tot het onderwerp. In de eerste paragraaf wordt ingaan op twee begrippen die van belang zijn, namelijk natuur en landschap. Vervolgens komt in paragraaf 2.3 de theorie met betrekking tot natuurbeelden aan de orde. Naar natuurbeelden van mensen is een heleboel onderzoek gedaan (Buijs et al, 2006; De Boer & Schulting, 2002; De Witt, 2005; Keulartz et al., 2000) en in paragraaf 2.4 zullen de belangrijkste theorieën met betrekking tot natuurbeelden worden besproken. In de paragraaf die hierop volgt zullen de verschillen in natuurbeelden tussen mensen en verschillende groepen mensen worden besproken. Welke invloed hebben verschillende persoonlijke kenmerken, zoals geslacht en leeftijd, op de natuurbeelden van mensen? In paragraaf 2.5 zal worden ingegaan op de betrokkenheid bij natuur en landschap.

2.2 De begrippen natuur en landschap

De begrippen landschap en natuur zijn twee begrippen die nauw aan elkaar verwant zijn, maar verschillende definities hebben. Hieronder zal, omdat zij in dit onderzoek gebruikt worden als twee verschillende begrippen, een definitie worden geven van beide begrippen.

2.2.1 Landschap

Berendsen (2005, p.1) omschrijft het landschap als “een deel van het aardoppervlak, waarin de landschapsfactoren gesteente, reliëf, klimaat, bodem, water, lucht, plant, dier en mens onderling met elkaar in verband staan en een geïntegreerd geheel vormen.” De mens heeft een grote invloed gehad op de vorming van het Nederlandse landschap. Het Nederlandse landschap heeft zich in de loop van de jaren gevormd van een natuurlandschap tot een cultuurlandschap. Dit houdt in dat de flora en fauna, door menselijk handelen, vaak niet meer overeenkomen met de oorspronkelijke, natuurlijke toestand van het landschap. Hij stelt dat er twee soorten landschappen zijn: een natuurlandschap en een cultuurlandschap. Waarbij het cultuurlandschap een landschap is waarbij de mens van grote invloed is geweest, waardoor door menselijk handelen de flora en fauna niet meer hetzelfde zijn als de oorspronkelijke, natuurlijke toestand (Berendsen, 2005).

Bij het definiëren van het begrip landschap is de invloed van mens zeker belangrijk. In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van de definitie van Berendsen (2005, p.1): “een deel van het aardoppervlak, waarin de landschapsfactoren gesteente, reliëf, klimaat, bodem, water, lucht, plant, dier en mens onderling met elkaar in verband staan en een geïntegreerd geheel vormen.” Er is voor deze definitie gekozen omdat hier de invloed van de mens goed naar voren komt.

2.2.2 Natuur

Natuur is volgens Beeloo et al. (jaartal onbekend, p. 184) de “toestand waarin iets bestaat voordat men er opzettelijk iets aan heeft veranderd.” Het is de vraag in hoeverre er in Nederland nog sprake is van echte natuur. Het natuurlijke landschap in Nederland is in vele opzichten beïnvloed door de mens, waardoor we over echte natuur in Nederland niet meer kunnen spreken. Ook Somers et al. (2004) stellen dat ‘de’ natuur niet bestaat. Zij zeggen dat het bij natuur gaat “om verschillende beelden en interpretaties van de natuur die afhangen van je perspectief, van je persoonlijke geschiedenis en opvatting” (Somers et al., 2004, p.17).

In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van de definitie opgesteld door Beeloo (jaartal onbekend, p. 184): “De toestand waarin iets bestaat voordat men er opzettelijk iets aan heeft veranderd.” Het gaat hier om gebieden die door mensen als natuurlijk worden beschouwd.

2.3 Natuurbeelden

In dit deel van het onderzoek staat centraal welke natuurbeelden er onderscheiden kunnen worden en op welke manier deze natuurbeelden zich tot elkaar verhouden. Er zijn verschillende onderzoeken die zich richten op natuurbeelden (Buijs et al, 2006; De Boer & Schulting, 2002; De Witt, 2005; Keulartz et al., 2000). Deze onderzoeken onderscheiden veelal andere natuurbeelden.

Een algemene definitie voor natuurbeelden wordt gegeven door Buijs et al. (2006, p. 22), namelijk: “Natuurbeelden zijn de mentale beelden die mensen hebben van natuur en landschap. Deze beelden zijn gevormd op basis van eigen natuurervaringen tijdens recreatie of vrijwilligerswerk, op basis van verhalen in de media over de natuur en andere cultureel overgedragen beelden over de natuur.” Het ligt voor de hand dat natuurbeelden verschillen. Dit wordt ook besproken door Somers et al. (2004). Zij stellen dat ‘de’ natuur niet bestaat,

maar dat het gaat om verschillende beelden en interpretaties van de natuur die afhangen van het standpunt dat wordt ingenomen. Wat als natuur wordt ervaren hangt dus af van het standpunt, maar ook de persoonlijke geschiedenis en opvattingen van de persoon. Natuurbeelden zijn een onderdeel van de cultuur van een samenleving en/of de subcultuur van specifieke groepen (Buijs et al, 2006) en worden meestal onbewust gehanteerd (Keulartz et al, 2000). Om te onderzoeken wat mensen verstaan onder natuur hebben De Boer et al. (2002) een onderzoek uitgevoerd naar de natuurbeelden van mensen. Zij stellen dat deze natuurbeelden uit twee aspecten bestaan: namelijk de definitie die mensen toekennen aan het begrip natuur en het dominante ideaalbeeld van natuur die mensen hebben.

Er zijn verschillende manieren om natuurbeelden in te delen. De Natuurbeschermingsraad heeft in 1993 een typologie van negen natuurbeelden opgesteld. Deze negen natuurbeelden zijn: wilde natuur, volgende natuur, gebruiksnatuur, productienatuur, regulerende natuur, bedreigende/hinderlijke natuur, heilzame natuur, decornatuur en intrigerende natuur. Tabel 2.1 geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van deze negen natuurbeelden opgesteld door de Natuurbeschermingsraad (Keulartz et al. 2000).

Keulartz et al. (2000) geven aan dat er volgens de Natuurbeschermingsraad niet voldoende onderzoeksgegevens met betrekking tot natuurbeelden beschikbaar waren om tot een juiste indeling te komen. Om tot deze typologie te komen heeft de Natuurbeschermingsraad bij het opstellen van deze indeling gebruik gemaakt van een groot aantal bronnen, namelijk: nota's, rapporten en verslagen, maar ook artikelen in kranten en tijdschriften etc. De Natuurbeschermingsraad heeft zich bij het opstellen van deze typologie laten leiden door de hedendaagse Westerse relatie met natuur. Volgens de Natuurbeschermingsraad heeft iedereen meer dan één natuurbeeld. Het natuurbeeld van iemand is dan ook opgebouwd uit verschillende natuurbeelden.

Tabel 2.1 Typologie van natuurbeelden volgens de Natuurbeschermingsraad 1993

Natuurbeeld	Belangrijkste kenmerken
Wilde natuur	Oernatuur, natuur zonder mens(elijke beïnvloeding), oerbossen, zeeën en oceanen, toendra's, poolgebieden etc.
Volgende natuur	Halfnatuurlijke en aan de cultuur gebonden natuur: natuur in agrarisch cultuurlandschap; weidevogels, vloeiende bermen en slootkanten, de rij knotwilgen in het polderland, bos en heide. Natuur in de stedelijke omgeving: merels in het park, koolmezen bij het nestkastje etc.
Gebruiksnatuur	Natuur waaruit niet-cultuurgewassen geoogst kunnen worden: het jachtveld van de jager, de waterkant van de sportvisser, de mosselbanken voor de mosselvisser. De natuur als leverancier van fysieke uitdagingen: water en wind voor de zeiler, de bergwand voor de alpinist etc.
Productienatuur	Leverancier van energie (zon en wind, waterkracht): kopermijnen, marmergroeven. Natuur als productiefactor voor cultuurgewassen: akkers met granen en groenten, boomgaarden, weilanden met vee etc.
Regulerende natuur	Stabilisering (klimaat, bodem, water) en zuivering (lucht, afbraak stoffen, kringlopen)
Bedreigende/hinderlijke natuur	Natuur als bron van gevoel van onveiligheid, wanorde en bedreiging; natuur als bron van ergernis overlast en schade: kolkende zee, rivieren buiten hun oevers. Schadelijke dieren of planten: mollen, ganzen, distels etc.
Heilzame natuur	Natuur als bron van gezondheid, het platteland: weg van de stad met z'n luchtverontreiniging, lawaai en menselijke symbolen; lekker uitwaaien aan het strand etc.
Decoratuur	Esthetische natuur: mooie vergezichten, een bos in herfstkleuren, nevels boven de velden etc.
Intrigerende natuur	Bron van verwondering, onderzoek, onderwijs en educatie: op excursie in de natuur, natuurpaden en natuurkampen, locatie voor wetenschappelijk onderzoek etc.

Bron: Keulartz et al, 2000, p.14

In het rapport 'Draagvlak voor de natuur?' (Keulartz et al., 2000) komt nog een andere typologie naar voren. Hier worden natuurlijke elementen ingedeeld in natuurbeelden en op deze manier ontstaan er een vijftal natuurbeelden (zie tabel 2.2), namelijk: de elementen, spontane natuur, productienatuur, aangelegde natuur, gedomesticeerde natuur.

Tabel 2.2 Natuurbeelden volgens het rapport ‘Draagvlak voor natuur?’

Natuurbeeld	Belangrijkste kenmerken
De elementen	Zon, zee en wind
Spontane natuur	Wilde planten, insecten, mossen, klein wild, weidevogels, schimmels, stadsvogels, akkeronkruiden
Productienatuur	Weilanden, akkers, koeien en varkens, landschap
Aangelegde natuur	Stadsparken, particuliere tuinen, volkstuinten, bosjes en houtwallen, wegbepanting
Gedomesticeerde natuur	Kamerplanten, volkstuinten, particuliere tuinen, koeien en varkens, honden en katten

Bron: Keulartz et al, 2000, p.16

De beide typologieën die hierboven besproken zijn hebben een functionalistische benadering. Bij een functionalistische benadering worden natuurbeelden benaderd “vanuit de functionele belangen van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen” (Keulartz, 2002, p. 13). Als nadeel voor deze benadering geven Keulartz et al. (2000, p. 16) dat “natuurbeelden gereduceerd dreigen te worden tot concrete natuurvormen zonder enige innerlijke samenhang.” Zij vinden dat functionele typologieën vaak tekort schieten (Keulartz et al., 2000).

Een andere benadering van natuurbeelden, naast de functionalistische benadering, is de historische benadering. Deze benadering heeft een meerdimensionale visie op natuurbeelden. Bovendien stelt deze benadering dat natuurbeelden altijd verbonden zijn met elkaar. Ze kunnen niet los van elkaar worden gezien. Keulartz et al. (2000) komen uiteindelijk tot een typologie die zij wel geschikt achten: het wildernis, arcadisch en functioneel arrangement. Hieronder zal een overzicht worden gegeven van de betekenis van deze arrangementen. Dit zijn volgens Dagevos et al. (2000) de natuurbeelden die dominant zijn in de Nederlandse samenleving.

Het wildernis-natuurbeeld is een beeld van de natuur als wildernis zonder de invloed van de mens. Er zijn strenge criteria om te bepalen of iets ‘echte’ natuur is of niet. Mensen met een wildernis-natuurbeeld hebben dan ook een zeer beperkt natuurbeeld. Het beeld dat individuen met dit natuurbeeld hebben van de natuur is een beeld van ‘oernatuur’ (Dagevos et al., 2000). Mensen met dit natuurbeeld willen natuurlijke processen zo ongestoord mogelijk laten verlopen. Dit natuurbeeld zagen we ook bij de typologie die de Natuurbeschermingsraad in 1993 opstelde. Zij noemden dit natuurbeeld ‘wilde natuur’ (Keulartz et al, 2000). Bij dit natuurbeeld wordt er door de mens niet ingegrepen (De Cock Buning, 2000).

Bij het arcadisch natuurbeeld speelt het gebruik van het landschap door de mens een centrale rol (Keulartz et al., 2000). Er is sprake van een harmonie tussen mens, dier en landschap. De mens heeft een beperkte invloed op de natuur (De Cock Buning, 2000). Het functionele natuurbeeld ziet de natuur als functioneel voor de mens. De mens is een onderdeel van de natuur. Bij dit natuurbeeld valt te denken aan weilanden, koeien, productiebossen etc. De natuur is in dienst van de mens. Aanhangers van dit natuurbeeld waarderen vaak grootschalige, veelal monofunctionele cultuurlandschappen (Dagevos et al., 2000). De natuur wordt door de mens beheerst (De Cock Buning, 2000).

Dagevos et al. (2000) gebruiken dezelfde typologie, maar hebben er een tweetal natuurbeelden aan toegevoegd, namelijk het technologische natuurbeeld en het interactieve natuurbeeld. Dit zijn volgens hen natuurbeelden voor de toekomst. Het technologische natuurbeeld is het natuurbeeld waarbij de tegenstelling tussen natuur en moderne technologie niet meer bestaat. Het gaat hierbij om een integratie tussen natuur en moderne technologie. Het interactieve natuurbeeld is een natuurbeeld met een maatschappelijk karakter. Het gaat hier om de verantwoordelijkheid die individuele consumenten nemen voor natuur. Het belangrijkste bij dit natuurbeeld is hoe de natuur tot stand komt. Dit is belangrijker dan hoe de natuur eruit ziet.

De Boer & Schulting (2002) hebben een onderzoek uitgevoerd naar het natuurbeeld van mensen. Om te bepalen welk natuurbeeld de mensen hebben, hebben ze de mensen gevraagd om van een aantal natuurlijke objecten aan te geven in hoeverre zij dit als natuur beschouwen. Hieruit komt naar voren dat de inwoners van Nederland een breed natuurbeeld hebben. Van de achttien natuurlijke objecten worden er vijftien door een meerderheid als natuur beschouwd. Dit betekent dat zij het tropisch regenwoud, moerassen en de zon als natuur zien, maar ook grootschalige en kleinschalige akkers, parken en onkruid. Hoe minder objecten zij als natuur beschouwen hoe beperkter het natuurbeeld. Iemand met een wildernis natuurbeeld ziet niet veel objecten als echte natuur. Mensen met een wildernis natuurbeeld hebben dan ook een zeer beperkt natuurbeeld.

Deze onderzoekers komen uiteindelijk, aan de hand van wat de respondenten typerend vinden voor natuur, tot een zestal natuurbeelden. Deze zes natuurbeelden zijn: grootse natuur, agrarische natuur, stedelijke natuur, mensarme natuur, nette natuur en ongewenste natuur. Onder het 'grootse natuurbeeld' wordt het natuurbeeld verstaan dat vooral gekenmerkt wordt door het beeld dat men van de natuur heeft als oernatuur. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om moerassen en tropisch regenwouden. Er is weinig invloed van de mens. Veel mensen kennen dit natuurbeeld van tv en niet uit eigen ervaring. Het agrarisch natuurbeeld is het natuurbeeld

waarbij bijvoorbeeld koeien in de wei en schaapskuddes gezien worden als natuur. Het stedelijke natuurbeeld omvat alle groene elementen in de stad. Zo worden door mensen met een stedelijk natuurbeeld stadsparken, bloemrijke wegbermen in de stad, stadsvogels en kamerplanten gekenmerkt als natuur. Het mensarme natuurbeeld kenmerkt zich door de afwezigheid van menselijke invloed en binnen het nette natuurbeeld speelt de mens juist een grote rol. De mens zorgt ervoor dat de natuur er netjes uitziet door bijvoorbeeld dode bomen op te ruimen. Onder ongewenste natuur worden ratten, spinnen en onkruid verstaan. Mensen kunnen verschillende natuurbeelden als typerend voor natuur zien. Wanneer men een breed natuurbeeld heeft zullen zij meer van deze natuurbeelden als natuur beschouwen (De Boer et al., 2002).

2.4 Verschillen in natuurbeelden

Er bestaan, zoals hierboven is gebleken, verschillende typologieën om natuurbeelden in te delen. Deze natuurbeelden zijn ook aan verandering onderhevig. De natuurbeelden die mensen hebben blijven niet altijd hetzelfde. Door externe invloeden kan het natuurbeeld veranderen. Deze veranderingen in natuurbeelden van mensen verloopt meestal langzaam en geleidelijk. Zoals hierboven is genoemd zal iemand met een arcadisch natuurbeeld een jaar later geen wildernis natuurbeeld hebben. Iemand met een beperkt natuurbeeld zal niet een jaar later een breed natuurbeeld hebben (Dagevos et al., 2000).

Het blijkt dat ouderen een ander natuurbeeld hebben dan jongeren. Zij vinden, meer dan jongeren, dat de mens mag ingrijpen in de natuur. Zij vinden de autonomie van de natuur minder belangrijk. Ouderen hebben vaak een arcadisch of functioneel natuurbeeld in plaats van een wildernis natuurbeeld. Ouderen houden ook meer van cultuurlandschappen dan natuurlandschappen. Hiermee hangt samen dat zij de voorkeur geven aan goed verzorgde natuur en bossen. Ouderen hebben een grotere voorkeur voor verzorgde landschappen. Ook hebben zij andere motivaties om de natuur in te gaan dan jongeren. Zij gaan vaak de natuur in met natuur- en identiteit georiënteerde motieven in plaats van afleiding voor zorgen en drukte (Buijs et al., 2005). De vraag die bij deze verschillen tussen leeftijdsgroepen gesteld moet worden is: ‘Worden deze verschillen in landschapsvoorkeur en natuurbeelden tussen leeftijdsgroepen bepaald door verschil in leeftijd of door generatieverschillen?’

Tussen jongeren bestaan er ook verschillen. Deze verschillen worden bepaald door andere kenmerken, zoals opleidingsniveau. Over het algemeen kan worden aangenomen dat lager opgeleiden meer natuurbeelden als typerend ervaren. Zij hebben dan ook een breder

natuurbeeld dan hoger opgeleiden (De Boer & Schulting, 2002). Buijs et al. (2000) komen met dezelfde conclusies. Zij stellen dat hoger opgeleiden een beperktere definitie hebben van natuur. Hoog opgeleiden vinden het, meer dan lager opgeleiden, belangrijk dat het menselijk ingrijpen in de natuur zo klein mogelijk is. De mate van stedelijkheid is echter niet van invloed op het natuurbeeld (De Boer & Schulting, 2002). Jongeren met een hogere opleiding gaan vaker naar bossen, natuurgebieden of rivieren dan jongeren met een lagere opleiding. Volgens Buys et al. (2006) is het opleidingsniveau een verklarende factor voor verschillen in landschapsbeleving. Jongeren die bijvoorbeeld een hogere opleiding volgen, bezoeken het platteland vaker in hun vrije tijd.

Er is nog weinig informatie te vinden over landschapsvoorkeuren van basis- en middelbare scholieren. De informatie die beschikbaar is met betrekking tot jongeren hebben vaak betrekking op jongvolwassenen in de leeftijd tussen de 18 en 30 jaar (Buijs et al., 2005). Uit een ander onderzoek komt naar voren dat de mate waarin men als kind met de natuur in aanraking kwam van invloed is op het huidige gedrag en de huidige positie ten opzichte van dergelijke gebieden.

Uit een onderzoek onder dertien- tot achttienjarige Nederlandse jongeren blijkt dat het merendeel van de jongeren een beperkt natuurbeeld heeft. “Het omvat de levende, ongerepte, zichzelf regulerende natuur met uitsluiting van vrijwel alle a-biotische aspecten en mensen. Natuur wordt door deze jongeren nadrukkelijk afgezonderd van of tegenovergesteld aan cultuur, en ook maken ze een strikt onderscheid tussen natuur en milieu.” (De Witt, 2005, p. 20). Jongeren hebben zoals blijkt uit het onderzoek van Buijs et al. (2006) een minder breed natuurbeeld dan volwassenen. Dit houdt in dat jongeren minder dingen als natuur zullen typeren dan ouderen (De Boer et al., 2002).

Wat betreft leefomgeving zijn er nauwelijks verschillen. Reneman et al. (1999) tonen aan dat er tussen verschillende stedelijkheidsniveaus nauwelijks verschillen bestaan in de voorkeuren voor verschillende soorten natuur en landschap. Een stedeling hoeft niet per definitie een desinteresse te hebben voor natuur en landschap (Buijs et al. 2005). Uit eerder onderzoek is naar voren gekomen dat het landelijke gebied niet alleen fysiek, maar ook mentaal verstedelijkt. Niet-stedelingen nemen steeds vaker de opvattingen van stedelingen over (Buijs & de Vries, 2005). Het lijkt erop dat het verschil tussen stedelingen en niet-stedelingen niet duidelijk aanwezig is.

Jongeren hebben zoals gebleken is een sterke voorkeur voor ruige, autonome natuur en zij willen ook gebruik maken van deze natuur. Het moet niet alleen iets zijn om naar te kijken, maar ze moeten er ook door heen kunnen trekken en de natuur kunnen ervaren. Deze natuur

mag ook door mensen gemaakt zijn. De identiteit van een landschap is voor jongeren minder belangrijk. Het blijkt dat de groene openbare ruimte voor jongeren sowieso minder belangrijk is dan voor oudere delen van de bevolking (Buijs & de Vries, 2005).

Het beeld dat allochtonen hebben van landschap en natuur verschilt aanzienlijk van het beeld dat autochtonen hebben. Dit geldt voornamelijk voor eerste generatie allochtonen. Naar natuurbeelden en het gebruik van natuur door tweede generatie allochtonen is ook onderzoek gedaan. Deze onderzoeken hebben echter verschillende uitkomsten. Het ene onderzoek komt met de conclusie dat tweede generatie allochtonen het natuurbeeld en het recreatiegedrag van de autochtone bevolking overneemt en het andere onderzoek heeft als conclusie dat de verschillen in natuurbeelden en gebruik van natuur tussen autochtonen en allochtonen ook bij tweede generatie allochtonen blijven bestaan (Buijs & de Vries, 2005). Alles wijst erop dat allochtonen een wildernis-natuurbeeld hebben. Zij zeggen dat er in Nederland helemaal geen echte natuur is, omdat alles zo gemaakt is. Het arcadische natuurbeeld lijkt bij allochtonen te ontbreken. Natuur verwijst voor allochtonen voornamelijk naar de natuur van het land van herkomst (Buijs et al., 2005). Een ander onderzoek stelt dat allochtonen een breder natuurbeeld hebben dan autochtonen (De Boer & Schulting, 2001).

2.5 Betrokkenheid van jongeren bij de natuur en het landschap

In deze paragraaf gaat het om de betrokkenheid van jongeren bij de natuur en het landschap. Volgens De Witt (2005, p. 36) is “het nauwelijks verbazingwekkend dat jongeren in de hedendaagse ‘informatiesamenleving’ –gedomineerd door toegenomen mobiliteit, verstedelijking en vervuiling, virtuele communicatie en elektronische apparatuur, een commerciële cultuur en een bewerkte staat van voedsel– zich anders tot de natuur verhouden dan jongeren een aantal decennia geleden of in meer traditioneel georiënteerde samenlevingen” Maar op welke manier verhouden jongeren zich tot de natuur? Het lijkt erop dat jongeren steeds verder van de natuur verwijderd raken. Mobiele telefoons, internet, en amusement worden steeds belangrijker en de natuur vinden zij steeds minder belangrijk (De Witt, 2005). Heeft Richard Louv (2007) gelijk en is er werkelijk een kloof ontstaan tussen jongeren en natuur?

Het scenario dat geschetst wordt door De Witt (2005) en Louv (2007) blijkt niet te kloppen. Uit onderzoek blijkt dat jongeren wel degelijk bereid zijn om vrijwilligerswerk te doen en ook vinden zij de natuur en milieuproblemen belangrijk. Jongeren zijn echter kritischer en veeleisender geworden bij de keuze van vrijetijdsbesteding. Natuur- en

landschapsorganisaties moeten daarom het beleid aanpassen en zich meer richten op de belevingswereld van jongeren (De Witt, 2005). De bereidheid van jongeren om vrijwilligerswerk te doen leidt er namelijk niet vanzelfsprekend toe dat zij dat ook daadwerkelijk vrijwilliger worden. De betrokkenheid van jongeren kan zich bijvoorbeeld uiten door het zijn van donateur of vrijwilliger bij een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie.

De natuur wordt ook niet van huis uit mee gegeven. “Slechts 16% van de jongeren geeft aan dat hun familie wel eens gaat wandelen, natuurprogramma’s kijkt of praat over de natuur. Meer dan de helft van de jongeren (55%) blijkt zelfs nooit naar natuurgebieden, parken, dieren- of botanische tuinen te gaan” (De Witt, 2005, p.36). Het blijkt dat jongeren de meeste vrije tijd in de eigen kamer of bij hen thuis doorbrengt, namelijk 40%. 20% van de jongeren brengt zijn vrije tijd voornamelijk door in de eigen straat en 30% van de jongeren gaf tijdens dit onderzoek aan dat hij zijn vrije tijd voornamelijk doorbrengt in straten en/of pleinen in de buurt. Een kleine groep zegt zijn vrije tijd door te brengen op meer dan 10 km van zijn huis (De Groot, 2004).

Natuur lijkt voor veel jongeren geen onderdeel te zijn van het leven, maar de potentiële interesse van jongeren is echter juist groot (De Witt, 2005). “Wanneer mensen zich verbonden met of onderdeel van de natuur voelen zijn ze meer geneigd zich te identificeren met de belangen van de natuur, wat resulteert in betrokkenheid en toewijding” (De Witt, 2005, p. 18).

2.5.1 Donateurschap

Mensen uit het noorden en zuiden van Nederland zijn minder vaak lid van een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie dan mensen uit het westen en het oosten. Tevens geven hoger opgeleiden en ouderen vaker aan dat zij donateur of lid zijn dan lager opgeleiden en jongeren. De mate van stedelijkheid is niet van invloed op het al dan niet lid zijn van een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie. 18% van de jongeren gaf in het onderzoek van De Boer & Schulting (2002) aan dat zij donateur of lid waren van een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie. Hommersen (2007) geeft aan dat het niet alleen de kinderen zijn die zich massaal tegen de natuur keren. Ook volwassen keren zich massaal af tegen de natuur. Maar in een artikel van het dagblad ‘De Pers’ wordt gezegd dat er meer Nederlanders het afgelopen jaar lid zijn geworden van een natuurorganisatie. In totaal hebben de natuurorganisaties in Nederland nu vier miljoen leden (De Pers, 2007). In tabel 2.3 wordt

een overzicht gegeven van de tien organisaties met de meeste leden. Deze lijst wordt aangevoerd door het Wereld Natuur Fonds met 935.000 leden. De enige organisatie die sinds 2005 leden heeft verloren is Greenpeace. Zij hebben nog 570.000 leden in Nederland.

Tabel 2.3 Donateurs Natuurorganisaties 2007

Vereniging/organisatie	Aantal 2007	Vershil met 2005
Wereld Natuur Fonds	935.000	+15.000
Natuurmonumenten	881.000	+ 8.000
Greenpeace	570.000	- 10.000
Dierenbescherming	197.383	+ 2.900
IFAW (NL)	193.755	+ 3.258
Vogelbescherming	137.350	+ 7.019
World Society Protection Animals (NL)	97.122	+31.649
Milieudefensie	94.384	+ 2.807
Stichting Aap	89.109	+ 2.993
Zeehondencrèche Pieterburen	59.614	+ 2.019
Overige organisaties	829.193	+ 7.027
<i>Totaal</i>	4.083.910	+ 72.672

Bron: Vroege vogels, 2007

De ledenaantallen van natuurbeschermende organisaties zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen, maar lijken zich nu te stabiliseren. Wat betreft de jeugdleden zijn er een aantal jongerenorganisaties waarvan het aantal leden sterk gedaald is, zoals de Vrije Vogel Club, maar het aantal jeugdleden van het Wereld Natuur Fonds is tussen 1992 en 2003 bijna verdubbeld (Vonk et al., 2004).

2.5.2 Vrijwilligerswerk

3% van de Nederlanders doet wel eens vrijwilligerswerk in de natuur. De belangrijkste activiteiten zijn dan: natuur- en landschapsonderhoud en het geven van natuureducatie. Toch is hier sprake van een daling, want in 1997 verrichtte 8% van de bevolking nog vrijwilligerswerk voor de natuur (De Boer & Schulting, 2002).

Het is van groot belang om jongeren actief te betrekken bij hun directe leefomgeving, bijvoorbeeld in de vorm van vrijwilligerswerk. Doordat jongeren vrijwilligerswerk doen ontwikkelen zij een verantwoordelijkheidsgevoel en binding met de samenleving. Bovendien draagt het bij aan het voorkomen van maatschappelijke uitval en ongewenst gedrag. Ook doen jongeren allerlei praktische en sociale vaardigheden op, ontwikkelen zij inzicht in de samenleving en krijgen zij meer zelfvertrouwen. Tevens merken zij dat ze invloed kunnen hebben op hun omgeving. Maar het is niet alleen goed voor de jongeren wanneer zij zich actief inzetten in hun directe leefomgeving door vrijwilligerswerk te doen. Het is voor een groot aantal maatschappelijke organisaties van belang dat zij jongeren hebben die actief participeren binnen de organisatie. Hun inzet is onmisbaar en bovendien is het zo dat wanneer mensen zich in hun jeugd actief inzetten in clubs en verenigingen later ook gemakkelijker aansluiting vinden bij vrijwilligerswerk (De Witt, 2005).

Onderzoekers zijn erover eens dat er niets mis is met de bereidheid tot vrijwilligerswerk, maar dat mensen kritischer en veeleisender zijn geworden bij het besteden van hun tijd en deskundigheid. Het is daarom van groot belang om in te spelen op hetgeen jongeren willen. Organisaties hebben de grootste moeite om jongeren te bereiken, mede doordat zij niet in spelen op hetgeen jongeren willen. Milieu en natuur hebben nu eenmaal een slecht imago onder jongeren. Maar doordat de vergrijzing binnen organisaties toeneemt, is het van belang dat organisaties zich meer gaan richten op de wensen van jongeren (De Witt, 2005).

Het is niet zo dat er op dit moment een hopeloos tekort is aan vrijwilligers binnen natuur- en/ of landschapsverenigingen/ organisaties. Er zijn op dit moment veel mensen actief betrokken bij natuur en landschapsbehoud op vrijwillige basis. Deze vrijwilligers, ruim 75.000, doen dit op verschillende gebieden: natuureducatie, natuur- en landschapsbeheer, weidevogelbeheer, inventariseren flora en fauna, etc. (Vonk et al., 2004). Het probleem is dat de leden, en met name de vrijwilligers, in het natuur en landschapsbeheer vergrijzen.

Hoofdstuk 3: Methodologie

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bespreekt de methodologie die tijdens het onderzoek gebruikt is. Er wordt eerst ingaan op methodologie in het algemeen. Er zal er worden ingaan op het verschil tussen kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Hierbij zal tevens ingegaan worden op waarom hier gekozen is voor een kwantitatief onderzoek. Daarna wordt ingegaan op de vormen van dataverzameling, namelijk: literatuurstudie en enquête. Tevens zal ingaan worden op de manier waarop de respondenten zijn benaderd en tegen welke problemen er werd aangelopen bij het afnemen van de enquêtes. In paragraaf 3.5 zal ik ingaan op de methode van data-analyse. Dit komt in het hoofdstuk met de resultaten uitgebreider aan de orde. Als laatst komt ook nog de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek aan de orde.

3.2 Methodologie

Met methodologie worden de “verhandelingen over ‘normen’ en de daaruit voortvloeiende gevolgen voor de vormgeving van een onderzoek” (Swanborn, 1994, p. 41) bedoeld. Het gaat hierbij om de methoden en technieken die gebruikt worden tijdens het onderzoek. Methoden en technieken zijn twee verschillende begrippen met ongeveer dezelfde betekenis. Er bestaat echter wel een verschil tussen methoden en technieken, maar dit verschil is geen duidelijk verschil. Er kan gezegd worden dat een methode een aantal technieken overkoepeld. Een methode is dus algemener dan een techniek (Swanborn, 1994).

Methoden zijn in te delen in dataverzamelingsmethoden en data-analysemethoden. Een echte afscheiding tussen beide methoden is er niet, want wanneer men bezig is met het verzamelen van data is men ook eigenlijk al begonnen met de data-analyse. Er is sprake van een geleidelijke overgang tussen beide methoden (’t Hart et al., 1998). Binnen de dataverzamelingsmethoden en de data-analysemethoden zijn er ook verschillende methoden. Dataverzamelingsmethoden kunnen worden ingedeeld op basis van het soort gegevens dat wordt verzameld. Voorbeelden van dataverzamelingsmethoden zijn: vraagmethoden of observatiemethoden (’t Hart et al., 1998). In dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van vraagmethoden. De dataverzameling heeft namelijk plaatsgevonden door middel van enquêtes. Data-analysemethoden kunnen worden ingedeeld in kwalitatieve en kwantitatieve

analysemethoden ('t Hart et al., 1998). Hieronder zal worden ingaan op kwalitatief versus kwantitatief onderzoek.

3.2.1 Kwalitatief versus kwantitatief

Kwalitatief onderzoek wordt door Baarda en De Goede (2006, p. 353) omschreven als “onderzoek waarbij problemen in en van situaties, gebeurtenissen en personen beschreven en geïnterpreteerd worden met behulp van gegevens van kwalitatieve aard, zoals belevingen, ervaringen, betekenisverleningen die verzameld zijn via open interviews en/ of participerende observatie en/of gebruik van bestaande documenten.” Bij kwalitatief onderzoek krijg je relatief veel informatie van weinig onderzochten. Bij kwantitatief onderzoek worden numerieke (of tot numerieke gegevens gereduceerde) gegevens geanalyseerd ('t Hart et al., 1998). Bij kwantitatief onderzoek kan er bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van enquêtes. Op deze manier wordt er relatief weinig informatie verkregen van de vele onderzochten.

Swanborn (1994, pp. 341) geeft een overzicht van de tegenstellingen die er bestaan tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Hij stelt dat kwantitatief onderzoek ‘van buiten af’ en objectief onderzoek is. Kwalitatief onderzoek is ‘van binnen uit’ en subjectief. Kwantitatief onderzoek maakt gebruik van causale verklaringen terwijl kwalitatief onderzoek verklaringen zoekt aan de hand van de betekenisverlening door onderzochten. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een kwantitatieve onderzoeksmethoden.

3.2.2 De kwantitatieve onderzoeksmethode voor dit onderzoek

Er is, zoals hierboven al is aangegeven, gekozen voor een kwantitatief onderzoek. Op deze manier krijg je minder informatie van de onderzochten, maar kun je wel een grotere populatie onderzoeken. Hierdoor is het wel mogelijk dat er eventuele persoonlijke ervaringen met betrekking tot de natuur verloren zullen gaan. Het is daarom van belang om een goede enquête te ontwikkelen, waarbij de informatie die je wilt verkrijgen ook verkregen kan worden. Het is niet mogelijk om tijdens kwantitatief onderzoek uit te wijden over een bepaald onderwerp, wanneer dit wel wenselijk wordt geacht. Dit zou wenselijk kunnen zijn wanneer blijkt dat enkele jongeren zich bijvoorbeeld actief betrokken voelen bij de natuur en het landschap. Het is niet mogelijk om deze jongeren later nog te benaderen omdat kwantitatief onderzoek over het algemeen anoniem gebeurt.

De kwantitatieve onderzoeksmethode die in dit onderzoek is gebruikt is de schriftelijke enquête. Het ontwikkelen van deze enquête, het zoeken en benaderen van respondenten zal later in dit hoofdstuk behandeld worden.

3.3 Methodes van dataverzameling

De keuze voor een bepaalde methode vloeit voort uit de probleemstelling, de praktische mogelijkheden en de methodologische normen (Swanborn, 1994). Zoals hierboven al eerder is aangegeven is er tijdens dit onderzoek gebruik gemaakt van een schriftelijke enquête. Dit is niet de enige vorm van dataverzameling geweest tijdens het onderzoek. Er is ook gebruik gemaakt van al bestaande literatuur met betrekking tot het onderwerp.

3.3.1 Literatuurstudie

Voordat er met de dataverzameling is begonnen is er literatuuronderzoek uitgevoerd. Dit om op de hoogte te zijn van bestaande theorieën en onderzoeksresultaten met betrekking tot het onderwerp ('t Hart et al., 1998). Het is belangrijk op de hoogte te zijn van eerder onderzoek, omdat een literatuuronderzoek naar het onderwerp een basis vormt voor het eigen onderzoek. Door op de hoogte te zijn van eerder werk is er de mogelijkheid om ervoor te zorgen dat het onderzoek nieuwe inzichten zal bieden.

Aan de hand van de literatuurstudie zijn de hoofd- en deelvragen opgesteld. Op deze hoofd- en deelvragen is de rest van het onderzoek gebaseerd. Literatuurstudie is niet alleen van belang bij het opstellen van het onderzoek, maar ook tijdens de rest van het onderzoek is het belangrijk om gebruik te maken van eerder onderzoek. Het is mogelijk om vergelijkingen te maken tussen het onderzoek en eerder uitgevoerd onderzoek. Hierbij wordt dan ook gebruik van secundaire data. Secundaire data bevat data die door anderen verzameld is (Flowerdew & Martin, 2005). Naast eerder onderzoek van wetenschappers is er bij dit onderzoek ook gebruik gemaakt van andere secundaire data bronnen, zoals data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

3.3.2 Enquête

Een enquête is een methode om gegevens te verzamelen (Jansen en Joostens, 1998). Het doel van een onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van enquêtes is de verdeling van

verschijnselen, kenmerken of opinies in een bevolking of groepering vast te stellen, maar enquêtes worden ook gebruikt om verklaringen te geven. “De enquête is een onderzoeksstrategie waarin men zich voor het beschrijven en verklaren van sociale verschijnselen bedient van vragenlijsten met vragen die worden gesteld aan een groot aantal ondervraagden. Voor het bepalen wie ondervraagd moeten worden wordt doorgaans een steekproef getrokken.” (’t Hart et al., 1998, p. 229)

De vragenlijsten die de respondenten invullen zijn voor alle respondenten gelijk, er is dus sprake van standaardiseren. Het invullen van de vragenlijsten vindt meestal plaats in een omgeving waar de respondent zich op dat moment toch al bevindt (’t Hart et al., 1998). Hierbij valt te denken aan een woonkamer of een klaslokaal.

3.3.3 Voor- en nadelen van enquêtes

Er kleven voor- en nadelen aan het afnemen van enquêtes. Een voordeel van het afnemen van een enquête, in plaats van diepte-interviews, is dat er veel respondenten bereikt kunnen worden. De respondenten vullen de vragenlijst anoniem in. Hierdoor is de kans kleiner dat mensen sociaal wenselijke antwoorden geven. Maar er zijn ook nadelen verbonden aan het afnemen van schriftelijke enquêtes: het stelt hoge eisen aan de vragenlijst. Er is geen controle op (volledige) invulling en ook is het stellen van open vragen minder makkelijk (Jansen en Joostens, 1998).

3.3.4. Vorm van de enquête

In een enquête wordt er gestreefd naar standaardisering. De vragenlijsten moeten door verschillende respondenten kunnen worden ingevuld. Het standaardiseren kan worden bereikt door de vragenlijst te structureren. Het gaat bij deze structurering om de volgende drie elementen: de formulering van de vragen, de formulering van de antwoorden en de volgorde waarin de vragen worden gesteld (’t Hart et al., 1998).

In dit onderzoek is gebruikt gemaakt van een enquête die sterk gestructureerd was. De enquête is deels gebaseerd op een enquête van Buijs et al. (2006). Een aantal van de vragen die gesteld werden zijn open vragen, maar de meeste vragen waren gesloten vragen. Bij de meeste vragen die gesteld worden in de enquête geldt dat er gebruik wordt gemaakt van een schaal als meetinstrument. Het gaat hierbij om vragen waar de respondent het mee eens of niet mee eens kan zijn. Of vragen waarbij moet worden aangegeven hoe vaak men een

activiteit doet. Er is, zoals al eerder is aangegeven, ook gebruik gemaakt van open vragen. Een open vraag is een vraag waarbij de antwoordmogelijkheden niet van tevoren gegeven zijn ('t Hart et al., 1998).

3.4 De respondenten

Er zal nu nader worden ingaan op de respondenten. Er komt aan de orde wat de operationele populatie van het onderzoek is en op welke manier de steekproef is getrokken? Het spreekt voor zich dat het niet mogelijk is om de gehele operationele populatie te bereiken wanneer deze een groot aantal kent. In paragraaf 3.4.1 zal worden ingegaan op de operationele populatie. Het uitvoeren van de steekproef en het bereiken van de respondenten komt in paragraaf 3.4.2 aan de orde.

3.4.1. De operationele populatie

De operationele populatie is de populatie die tijdens het onderzoek wordt onderzocht. De operationele populatie in dit onderzoek zijn tieners in de leeftijd 13 tot 15 jaar uit de drie noordelijke provinciën (Friesland, Groningen en Drenthe) van Nederland. Tijdens dit onderzoek zal de betrokkenheid van deze jongeren met de natuur en het landschap gemeten worden.

3.4.2 Bereiken van de respondenten

Het is in dit geval niet mogelijk om de gehele operationele populatie te onderzoeken. Deze populatie is gewoonweg te omvangrijk. Er is daarom gekozen om een steekproef te trekken. Een steekproef is een manier om op grond van een aantal elementen uit de populatie uitspraken te doen over de gehele populatie (Jansen en Joostens, 1998).

Het is voor het houden van een steekproef van belang dat je beschikt over een steekproefkader. Dit is een lijst met namen van alle personen die behoren tot de populatie. Het is niet mogelijk om aan een lijst met namen van alle tieners in de leeftijd 13 tot 15 jaar uit de drie noordelijke provinciën te komen. Daarom moest er gezocht worden naar een andere oplossing om een steekproef te kunnen trekken van de operationele populatie.

We kunnen ervan uit gaan dat bijna alle jongeren in deze leeftijdscategorie, een paar uitzonderingen nagelaten, naar school gaan. Er is daarom gekozen voor een a-selectie

gestratificeerde steekproef onder middelbare scholen in de drie noordelijke provinciën. Een a-selecte steekproef is een steekproef waarbij elk element uit de operationele populatie een berekenbare kans heeft om in de steekproef terecht te komen. Een a-selecte steekproef biedt verschillende mogelijkheden om statistische bewerkingen uit te voeren. Er is bij deze steekproef gebruik gemaakt van een gestratificeerde steekproef, dit is een variant van een a-selecte steekproef. Er is gekozen voor een gestratificeerde steekproef omdat bij deze variant de populatie eerst in deelpopulaties wordt verdeeld. Uit iedere deelpopulatie kan op deze manier een a-selecte steekproef worden getrokken. Bij dit onderzoek is ervoor gekozen om een a-selecte steekproef te houden per provincie en per provincie op opleidingsniveau. Zodat er jongeren uit iedere provincie en van ieder opleidingsniveau aan het onderzoek mee zouden doen (Swanborn, 1994).

Tijdschrift Elsevier (Bruggen & Van Leeuwen, 2007) geeft ieder jaar een lijst uit met gegevens over de verschillende middelbare scholen in Nederland. Vanwege het feit dat dit de enige beschikbare lijst was, is deze lijst gebruikt voor het trekken van een gestratificeerde a-selecte steekproef. Elsevier geeft aan dat de scholen waarover onvoldoende of geen gegevens bekend zijn, niet opgenomen zijn in de lijst. Hierdoor kan het zijn dat er jongeren onbedoeld uit de steekproef zijn gelaten. Doordat dit de enige lijst was waarover de beschikking was is er toch voor gekozen om een steekproef te houden onder de scholen die vermeld staan in de Elsevier.

Deze lijst met middelbare scholen is gestratificeerd op opleidingsniveau en provincie. Uit elk van deze gestratificeerde groepen is een school getrokken. In totaal zijn uit deze a-selecte steekproef negen scholen gekomen die zijn aangeschreven met de vraag of het mogelijk was in een aantal klassen enquêtes af te nemen. Deze mogelijkheid bleek er op drie scholen te zijn. Dit waren het Dollard College te Scheemda, het Drachts Lyceum te Drachten en het Dockinga College te Dokkum. Op deze scholen werden in verschillende klassen enquêtes afgenomen. Het ging hierbij om tweede of derde klassen van verschillend niveau, VMBO-TL, VMBO-BK, Havo en VWO. Er zijn 175 enquêtes ingevuld.

De respondenten werden vervolgens klassikaal benaderd. Hierdoor was de kans op non-response binnen de klassen klein was. Alleen de leerlingen die op het moment van afname niet aanwezig waren deden niet mee aan de enquête. Doordat de leerlingen door de docenten min of meer werden verplicht om mee te doen, deden alle leerlingen die aanwezig waren mee aan de enquête. Zij hadden hier ook geen van allen problemen mee.

Het probleem van non-response is dat de feitelijk bereikte respondenten niet overeenstemmen met de aanvankelijk getrokken steekproef. Ook een vorm van non-response

is het gedeeltelijk niet beantwoorden van de enquête. In dit opzicht is er ook tijdens dit onderzoek sprake geweest van non-response. Van de negen benaderde scholen hebben er drie hun medewerking verleend en de mogelijkheid geboden voor het afnemen van enquêtes. De overige zes scholen kunnen worden gezien als non-response omdat zij aanvankelijk wel waren getrokken in de steekproef. Er hebben geen scholen uit de provincie Drenthe gereageerd. Hierdoor zijn er geen jongeren uit deze provincie vertegenwoordigd in het onderzoek. Het is daarom niet mogelijk om uitspraken te doen over jongeren uit de provincie Drenthe.

3.4.3 Representativiteit

Er zijn verschillende interpretaties van het begrip representativiteit mogelijk. Een onderzoek is bijvoorbeeld representatief wanneer rekening wordt gehouden met variatie in de populatie. Een onderzoek kan ook representatief zijn wanneer de respondenten door een loting gekozen zijn. Maar het belangrijkste is dat we uitspraken kunnen doen over de populatie. Hierbij is het belangrijk dat de respondenten door loting in het onderzoek betrokken worden. Zo heeft iedereen eenzelfde kans om in het onderzoek betrokken te worden. Een reden waardoor de representativiteit afneemt is non-response. Zo ook in dit onderzoek. Er zijn geen respondenten uit de provincie Drenthe waardoor er geen uitspraken gedaan kunnen worden over jongeren uit de provincie Drenthe.

3.4.4 Praktische kwesties bij het afnemen van de enquête

Een aantal problemen deden zich voor bij het afnemen van de enquêtes. Allereerst is er het probleem van de non-response. Zoals hierboven al is aangegeven is er tijdens het uitvoeren van dit onderzoek tegen een aantal verschillende vormen van non-response aangelopen. Een vorm van non-response is de non-response doordat niet alle scholen die getrokken waren uit de steekproef wilden meewerken aan het onderzoek. Een tweede vorm van non-response is het niet beantwoorden van vragen. Het gaat hierbij meestal om het niet beantwoorden van een hele pagina, doordat deze pagina over wordt geslagen bij het beantwoorden van de vragen.

De vraag die moet worden gesteld is of de non-response van invloed is op de verkregen resultaten. In het geval van de non-response van de scholen zal dit niet het geval zijn. Het was voornamelijk belangrijk dat er respondenten uit verschillende schoolniveau's in het onderzoek werden betrokken en dat deze respondenten hun leven in een landelijke,

landelijk en stedelijk of stedelijke leefomgeving hebben doorgebracht. In het onderzoek komen deze verschillen aan bod waardoor dit geen probleem zal vormen. Hoewel er nu geen uitspraken gedaan kunnen worden over jongeren in Drenthe. Zij waren immers niet betrokken in het onderzoek.

De non-response met betrekking tot het onbeantwoord laten van vragen zal ook niet sterk van invloed zijn. Het gaat hier om enkele vragen die door enkele respondenten niet zijn ingevuld. Er is dan ook in het verdere onderzoek van uit gegaan dat de non-response niet afwijkend zal zijn van de response.

Een ander probleem bij het afnemen van de enquête was tijdgebrek. Het afnemen en vooral invoeren van de enquêtes kost veel tijd. Mede hierdoor is besloten om geen nieuwe scholen aan te schrijven met de vraag of daar enquêtes konden worden afgenomen, maar het te houden bij de 175 enquêtes ingevulde enquêtes. Bij het bepalen van het aantal respondenten is zeker ook rekening gehouden met de betrouwbaarheid, maar of er een steekproef van 1000 getrokken wordt uit een populatie van 60 000 of uit een populatie van 10 miljoen, de nauwkeurigheidsmarge blijft hetzelfde (Swanborn, 1994).

3.5 Methode van data-analyse

Om de verkregen data te analyseren is er voornamelijk gebruik gemaakt van het programma SPSS. De gegevens werden ingevoerd in dit programma en vervolgens is berekend of er samenhang was tussen variabelen. Dit gebeurde door middel van de Chi-kwadraat toets. Door middel van de Chi-kwadraat toets is het mogelijk om na te gaan of er een statistisch significant verband is tussen twee nominale variabelen (De Vocht, 2000). Wanneer de overschrijdingskans kleiner is dan 0,05 wordt er gesproken van een statistisch significant verband. Met 95% betrouwbaarheid kan dan gezegd worden dat er een statistisch significant verband is. Wanneer bleek dat er een statistisch significant verband bestaat tussen twee variabelen is door middel van Cramer's V bekeken hoe sterk het verband is. Cramer's V is een onderzoeksmaat die tussen 0 en 1 zal liggen. 0 betekent dat er niet gesproken kan worden over samenhang tussen beide variabelen. 1 betekent dat er een sterke samenhang is tussen beide variabelen.

De methode van data-analyse hierboven beschreven is een manier om de gesloten vragen te analyseren, maar in de enquête waren ook een aantal open vragen opgenomen. Er werd de respondenten bijvoorbeeld gevraagd de eerste vijf woorden op te schrijven waar ze aan dachten bij de begrippen natuur en landschap. Deze uitkomsten zijn door middel van het

programma Excel geanalyseerd. Er is een lijst opgesteld van de woorden die het meest werden genoemd door de respondenten wanneer hen gevraagd werd waar zij aan dachten bij de begrippen natuur en landschap. Een andere open vraag was de vraag van welke natuur- of landschapsvereniging/organisatie zij donateur waren. Deze vraag werd alleen beantwoord wanneer de respondenten bij de voorgaande vraag aangaven dat zij donateur waren van een vereniging/organisatie. Van deze verenigingen/organisaties is ook een lijst gemaakt.

3.6 Validiteit en betrouwbaarheid

Er zijn verschillende punten die de betrouwbaarheid en de validiteit van uitspraken beïnvloeden. Allereerst de selectie van respondenten kan de betrouwbaarheid en de validiteit van de uitspraken beïnvloeden. Hoe groter de onderzoeksgroep, hoe nauwkeuriger de resultaten zullen zijn ('t Hart et al., 1998). Dit is mogelijk van invloed geweest op de betrouwbaarheid van dit onderzoek. Er is geen lijst gebruikt waar alle jongeren tussen de 13 en 16 jaar op stonden, maar er is gebruik gemaakt van een lijst met scholen. Waar, zoals al eerder is aangegeven, scholen kunnen ontbreken.

Naast de selectie van respondenten heeft ook de vraagstelling invloed op de betrouwbaarheid en validiteit van uitspraken. Hoe meer items betrekking hebben op hetzelfde object, hoe betrouwbaarder het meetinstrument en daarmee samenhangend de uitspraak zal zijn. Ook is de manier van vragenstellen belangrijk, want hoe helderder de formulering van de vragen, hoe betrouwbaarder de antwoorden zullen zijn ('t Hart et al., 1998). 't Hart et al. (1998, pp. 251) geven een lijst met veel voorkomende fouten met betrekking tot de formulering van vragen. Een voorbeeld van een veel voorkomende fout is dat het taalgebruik niet aansluit bij de respondent. Een tweede fout kan zijn dat het dubbelzinnige vragen zijn. Ook kunnen de vragen meer dan een onderwerp betreffen. Het kan zijn dat de vragenlijst van dit onderzoek qua formulering niet aansluit bij het niveau van de respondenten, maar er is geprobeerd de vragen zo helder en duidelijk mogelijk te formuleren. Er werden in de enquête ook geen controle vragen gesteld om te controleren of de respondenten niet zomaar wat hebben ingevuld.

De enquêteperiode is ook van invloed op de betrouwbaarheid. Tijdens een lange periode kunnen de verschijnselen veranderen. Ook is de preciesheid van de enquêteurs van belang. Dit is in dit geval niet van belang omdat de respondenten de enquête zelf invullen. Zij kunnen echter ook slordig zijn bij het invullen van de enquête ('t Hart et al., 1998). De enquêtes zijn allemaal binnen een maand afgenomen. Dit is dus niet van invloed op de

betrouwbaarheid, omdat de enquêtes in een kort tijdsbestek zijn afgenomen. De respondenten hebben de enquêtes zelf ingevuld. Dit betekende dat sommige delen van de vragenlijst niet werden ingevuld. De laatste bladzijde is bijvoorbeeld een aantal keer vergeten en ook gaven sommige respondenten niet vijf woorden op wanneer hen werd gevraagd naar waar zij aan dachten bij de begrippen natuur en landschap, maar bijvoorbeeld maar drie of vier.

Wat betreft de validiteit is het ook belangrijk dat de vraagstelling niet bevooroordeeld is. Ook de tijd waarop wordt geënquêteerd kan van invloed zijn op de validiteit. Respondenten worden immers beïnvloed door recente gebeurtenissen, terwijl de onderzoeker een globaal beeld probeert te krijgen. Ook de bevooroordeelde selectie van respondenten kan van invloed zijn op de validiteit van het onderzoek ('t Hart et al., 1998).

Hoofdstuk 4: Persoonlijke kenmerken, natuurbeelden en activiteiten. De resultaten.

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de resultaten behandeld worden. Zoals al eerder aangegeven is, is er tijdens dit onderzoek gebruik gemaakt van enquêtes om de data te verzamelen. Deze data is verkregen door op verschillende middelbare scholen in Noord-Nederland (Friesland en Groningen) enquêtes af te nemen in tweede en derde klassen. In dit hoofdstuk zal de verkregen data geanalyseerd worden. Voor het analyseren van de data is gebruikt gemaakt van een tweetal programma's, namelijk SPSS en Excel.

In paragraaf 4.2 zullen de persoonlijke kenmerken van de respondenten worden behandeld. In paragraaf 4.3 worden de eerste vragen uit de enquête behandeld. Er werd de jongeren gevraagd de eerste vijf woorden op te schrijven waar zij aan dachten bij de begrippen natuur en landschap. In de volgende paragraaf komen de natuurbeelden van de respondenten aan de orde. In paragraaf 4.5 wordt ingegaan op de activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap. In hoeverre zijn de respondenten betrokken bij de natuur en het landschap. In de laatste drie paragrafen wordt er gekeken of er samenhang is tussen allereerst de persoonlijke kenmerken en het natuurbeeld (paragraaf 4.6), ten tweede het natuurbeeld en de activiteiten van jongeren (paragraaf 4.7) en als laatst tussen de persoonlijke kenmerken en de activiteiten van jongeren (paragraaf 4.8).

4.2 Persoonlijke kenmerken respondenten

De totale onderzoekspopulatie bestaat uit 175 respondenten (N=175). Deze respondenten zijn leerlingen van drie middelbare scholen in Friesland en Groningen. Allereerst zal hier worden ingegaan op de verdeling vrouwen en mannen onder de respondenten. Vervolgens wordt ingegaan op de leeftijd van de respondenten. De nationaliteit en het opleidingsniveau komen daarna aan de orde. Het laatste persoonlijke kenmerk dat zal worden behandeld is of jongeren in een stedelijk of landelijke omgeving zijn opgegroeid.

Vrouwen zijn onder de respondenten licht oververtegenwoordigd. Van de respondenten zijn er 99 vrouw (56,6%) en 76 man (43,4%). Dit is niet het geval wanneer er wordt gekeken naar de gehele Nederlandse bevolking in de leeftijd van 13 tot en met 16 jaar

in het jaar 2006. 51,2% van de Nederlandse bevolking tussen de 13 en 16 jaar oud is man en 48,8% is vrouw. Dit zijn 414.000 mannen en 395.000 vrouwen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2008a).

Wat betreft de leeftijd van de respondenten geldt de verdeling uit tabel 4.1. Uit deze tabel blijkt dat 17 (9,7%) respondenten 13 jaar oud zijn, 69 (39,4%) respondenten 14 jaar oud zijn, 79 (45,1%) respondenten 15 jaar oud zijn en 10 (5,7%) respondenten zijn 16 jaar oud. Dit komt doordat er in verschillende klassen enquêtes zijn afgenomen. Het ging hierbij om tweede en derde klassen. Hierdoor is de leeftijdsverdeling niet evenredig. Er zitten in iedere klas leerlingen die ouder en jonger zijn dan de gemiddelde leeftijd.

Tabel 4.1: Leeftijdsverdeling respondenten

Leeftijd	Aantal	Aantal (%)
13 jaar	17	9,7
14 jaar	69	39,4
15 jaar	79	45,1
16 jaar	10	5,7
<i>Totaal</i>	175	100

De Nederlandse nationaliteit is onder de respondenten sterk oververtegenwoordigd. 172 (98,3%) van de respondenten heeft de Nederlandse nationaliteit. Dit betekent dat 3 (1,7%) van de respondenten een andere nationaliteit dan de Nederlandse hebben. Deze 3 respondenten hebben de Iranese, de Italiaanse en de Bosnische nationaliteit. Dit is niet representatief voor de Nederlandse bevolking. In 2007 waren er in Nederland 3.170.406 allochtonen en 13.187.586 autochtonen, respectievelijk 19,4% en 80,6% (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2008b). Het aantal allochtonen en autochtonen die hebben deelgenomen aan de enquête is dus niet gelijk in percentages aan het aantal allochtonen en autochtonen in Nederland. Wel moet hierbij in ogenschouw worden genomen dat de enquêtes zijn afgenomen in de twee noordelijke provincies van Nederland en de verdeling van allochtonen over Nederland niet evenredig is.

In tabel 4.2 wordt het opleidingsniveau van de respondenten weergegeven. Hieruit blijkt dat 14 (8,0%) respondenten de opleiding VMBO KB volgen, 43 (24,6%) van de respondenten volgt de opleiding VMBO TL, 66 (37,7%) van de respondenten volgt de opleiding Havo en 52 (29,7%) van de respondenten volgt de opleiding VWO. Het blijkt dat respondenten met het opleidingsniveau VMBO KB ondervertegenwoordigd zijn in de

enquête, dit komt doordat er meer enquêtes zijn afgenomen in klassen met een ander opleidingsniveau.

Tabel 4.2: Opleidingsniveau respondenten

Opleidingsniveau	Aantal	Aantal (%)
VMBO KB	14	8,0
VMBO TL	43	24,6
Havo	66	37,7
VWO	52	29,7
<i>Totaal</i>	175	100

Tabel 4.3 is een overzicht van de leefomgeving van de respondenten. Er is de respondenten gevraagd om aan te geven in welke plaatsen zij hebben gewoond. Op basis van een kaart van het CBS (Erwich & Vliegen, 2001) is bepaald of de jongeren in een landelijke, stedelijke of landelijk en stedelijke leefomgeving zijn opgegroeid. Het blijkt dat de meeste respondenten (48,6%) zijn opgegroeid in een landelijke leefomgeving. 27,4% van de respondenten is opgegroeid in een stedelijke leefomgeving.

Tabel 4.3: Leefomgeving respondenten

Leefomgeving	Aantal	Aantal (%)
Landelijk	85	48,6
Stedelijk en landelijk	34	19,4
Stedelijk	48	27,4
Missing	8	4,6
<i>Totaal</i>	175	100

4.3 Begripsassociaties

Een aantal vragen in de enquête zijn gerelateerd aan associaties met de woorden natuur en landschap. Het waren open vragen waar de respondent gevraagd werd de eerste vijf woorden te noteren die zij associeerden met de woorden natuur en landschap. Door deze vragen open te laten zullen de antwoorden zo spontaan en associatief mogelijk zijn. Er is aan de respondenten

gevraagd of ze de vragen snel en zonder te veel na te denken willen beantwoorden. Door het snel en zonder te veel na te denken beantwoorden van de vragen zullen de respondenten hun gevoel meer laten spreken dan hun ratio (Haartsen, 2002).

Er is gebleken dat niet iedere respondent vijf associaties heeft genoemd. Er zijn ook respondenten geweest die één, twee, drie of vier associaties hebben genoemd. Hierdoor zijn er in totaal 769 associaties genoemd bij het woord natuur en bij het woord landschap 700. Dit in plaats van de gewenste 875 associaties per begrip.

De vraag ‘welke vijf woorden komen er het eerst bij je op als je het begrip natuur hoort?’ leverde een heleboel associaties op, zoals blijkt uit tabel 4.4. Tabel 4.5 geeft de top 10 van meest genoemde associaties op de vraag ‘Welke vijf woorden komen er het eerst bij je op als je het begrip landschap hoort?’. Het blijkt dat de respondenten bij de begrippen natuur en landschap vaak dezelfde associaties geven. Zij maken bijna geen onderscheid tussen natuur en landschap. Associaties die bij beide begrippen worden gegeven zijn bijvoorbeeld: bergen, gras, water etc. Maar er zijn ook associaties die alleen bij het ene begrip worden genoemd en niet bij het andere begrip. Een associatie die alleen genoemd werd bij het woord landschap is bijvoorbeeld bebouwing. Deze associatie is bij het begrip natuur geen enkele keer genoemd.

Tabel 4.4: Top 10 meest genoemde associaties bij het woord natuur

Associatie	Aantal	Aantal (%)
Dieren	109	14,2
Bomen	99	12,9
Bos	75	9,8
Planten	43	5,6
Water	40	5,2
Gras	39	5,2
Bloemen	31	4,0
Bergen	24	3,1
Landschap	24	3,1
Groen	21	2,7
Andere associaties	264	34,3
<i>Totaal aantal associaties</i>	769	100

Tabel 4.5: Top 10 meest genoemde associaties bij het woord landschap

Associatie	Aantal	Aantal (%)
Bergen	74	10,6
Weilanden	45	6,4
Gras	37	5,3
Bos	36	5,1
Bomen	29	4,1
Heuvels	26	3,7
Bebouwing	21	3,0
Water	19	2,7
Zee	18	2,6
Koeien	17	2,5
Andere associaties	378	54,0
<i>Totaal aantal associaties</i>	700	100

Omdat de associaties die geven zijn bij de begrippen landschap en natuur sterk overeenkomen, is besloten om tijdens de analyses alleen gebruik te maken van natuurbeelden. Er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen natuur en landschap.

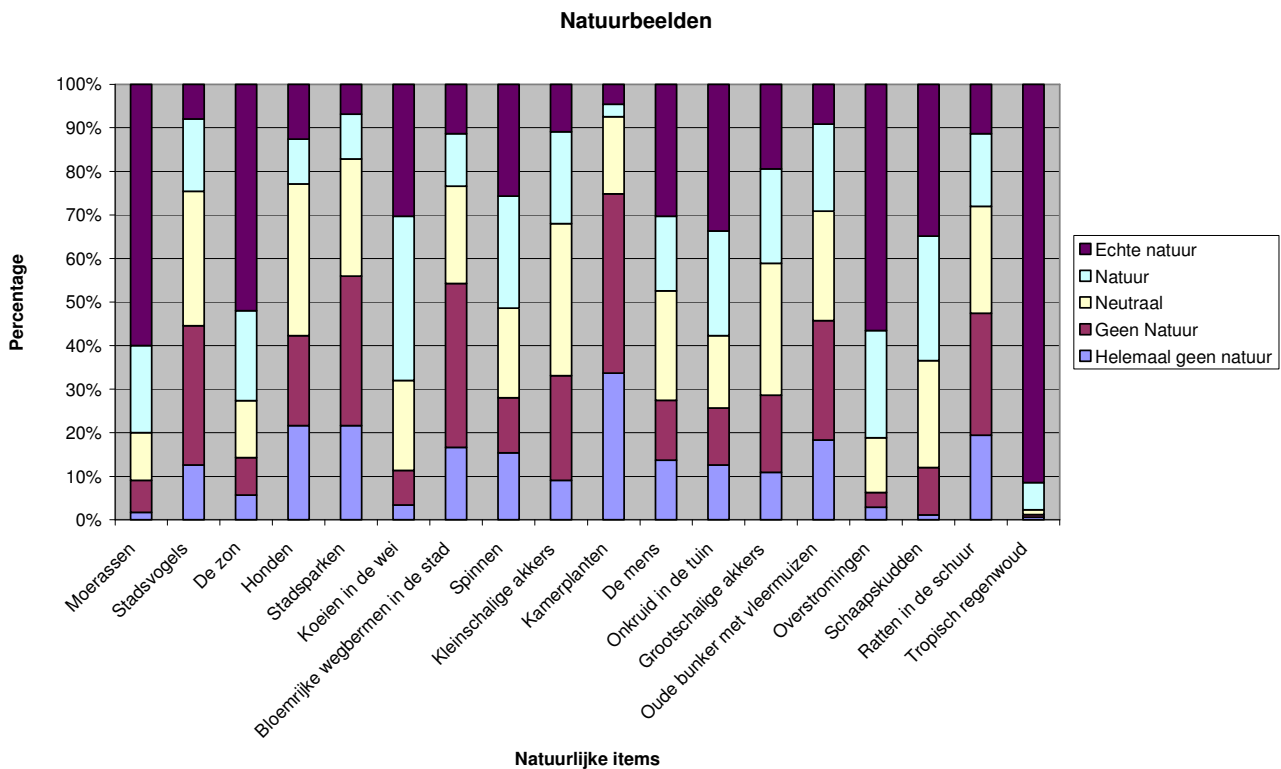
4.4 Natuurbeelden

Een van de doelen van het onderzoek was te bepalen in hoeverre persoonlijke kenmerken van de respondenten, zoals geslacht, woongeschiedenis, onderwijsniveau, etc. van invloed zijn op de natuurbeelden van de respondenten. Zoals in het theoretisch kader naar voren is gekomen zijn er verschillende typologieën om natuurbeelden te bepalen. Een voorbeeld van een typologie is de typologie opgesteld door de Natuurbeschermingsraad. Een andere typologie stelde dat er drie verschillende natuurbeelden bestaan, namelijk het wildernis-, arcadisch en functioneel natuurbeeld.

In dit onderzoek is ervoor gekozen om gebruik te maken van de theorie die natuurbeelden indeelt in breed tot beperkt (De Boer & Schulting, 2002). De natuurbeelden van de respondenten worden in dit verdere onderzoek ingedeeld in zeer breed, breed, noch breed/ noch beperkt, beperkt en zeer beperkt. Om te bepalen of een respondent een zeer breed dan wel zeer beperkt natuurbeeld heeft, is aan de respondenten gevraagd om van een achttiental natuurlijke items aan te geven in hoeverre zij dit als echte natuur of helemaal geen

natuur typeerden. Deze natuurlijke elementen varieerden van moerassen en tropisch regenwoud tot stadsparken en onkruid in de tuin. Maar ook de mens en de zon waren items waarvan de respondent moest aangeven in hoeverre zij dit als natuur dan wel helemaal geen natuur typeerden. In figuur 4.1 wordt het resultaat weergegeven.

Figuur 4.1 Natuurlijke items en de mate waarin de respondent dit als natuur dan wel helemaal geen natuur typeert.

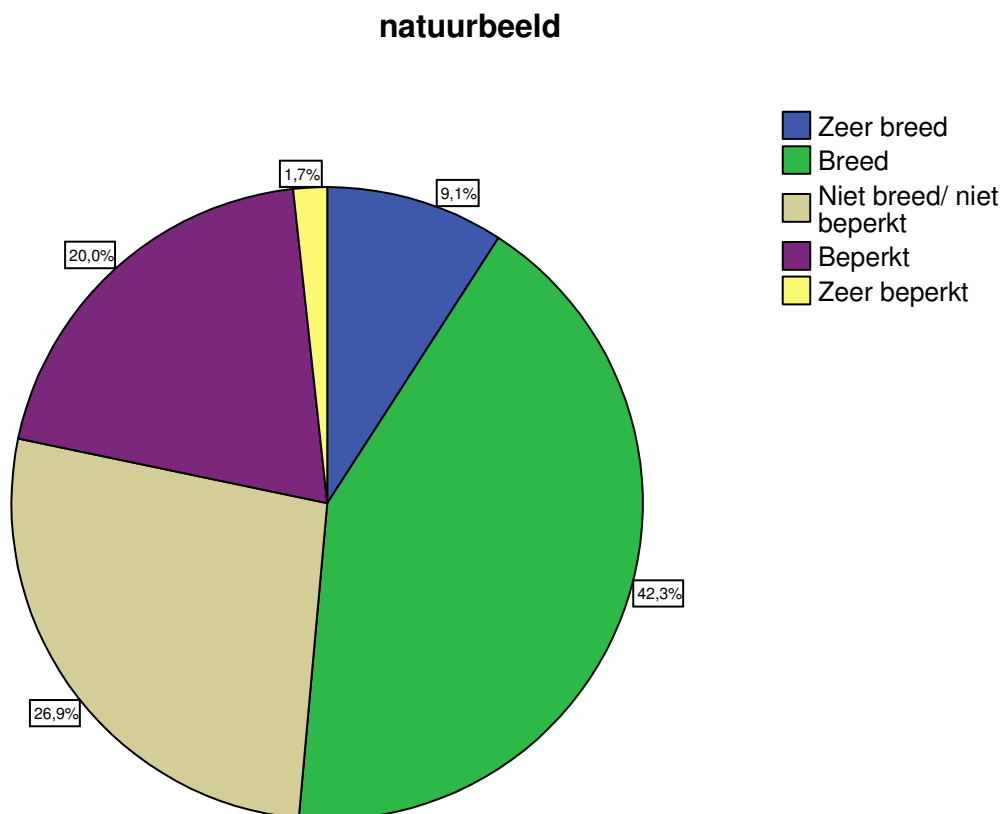

Wat opvalt in figuur 4.1 is dat er een aantal natuurlijke items zijn die door de meeste respondenten getypeerd worden als echte natuur, bijvoorbeeld overstromingen en het tropisch regenwoud. Terwijl er ook een aantal natuurlijke items door de meeste respondenten getypeerd worden als helemaal geen natuur, namelijk: honden, stadsparken en kamerplanten. Maar ook de bloemrijke wegbermen in de stad worden door de meeste respondenten als helemaal geen natuur getypeerd.

Op basis van deze gegevens is voor iedere respondent nagegaan of zij een breed, redelijk breed, noch breed/ noch beperkt, beperkt of zeer beperkt natuurbeeld heeft. Wanneer een respondent bij vijftien tot achttien natuurlijke elementen aangegeven had dat dit echte natuur dan wel natuur was werd deze respondent ingedeeld bij de groep respondenten met een zeer breed natuurbeeld. Wanneer de respondent maar bij een tot en met vier van de elementen

had aangegeven dat dit echte natuur was heeft de respondent een zeer beperkt natuurbeeld. De middengroep (noch breed/ noch beperkt) heeft negen of tien items getypeerd als echte natuur/ natuur. Wanneer een respondent aangaf dat zij een natuurlijk item niet als echte natuur, natuur, geen natuur of helemaal geen natuur typeerden werden deze items opgeteld en door twee gedeeld. Voor de hand ligt namelijk dat zij de helft van deze bij de natuur en de helft bij geen natuur zou indelen. Wanneer dit een oneven aantal was werd dit aantal naar boven afgerond en zo werden meer items als natuur getypeerd. Dit omdat aangetoond is dat mensen over het algemeen een breed natuurbeeld hebben, waardoor zij deze elementen eerder als natuur dan als geen natuur zouden typeren (De Boer & Schulting, 2002). In figuur 4.2. worden de resultaten weergegeven.

Figuur 4.2. Natuurbeelden respondenten

Uit figuur 4.2 komt naar voren dat 42,3% van de respondenten een breed natuurbeeld heeft. 9,14% van de respondenten heeft zelf een zeer breed natuurbeeld. 21,71% van de

respondenten heeft een beperkt tot zeer beperkt natuurbeeld. Dit betekent dat 21.71% van de respondenten minder dan acht van de natuurlijke elementen als typerend voor echte natuur dan wel natuur hebben getypeerd. Uit eerder onderzoek bleek ook dat veel Nederlanders een breed natuurbeeld hebben (De Boer & Schulting, 2002)

4.5 Activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap

In het kader van het onderzoek is de respondenten gevraagd hoe vaak zij een reeks van activiteiten doen. Hierbij hadden zij de mogelijkheid om te kiezen tussen minstens een keer per week, minstens een keer per maand, minstens vier keer per jaar, minstens een keer per jaar, nooit. In tabel 4.6 wordt aangegeven hoe vaak de respondenten aangaven deze activiteit te doen.

Tabel 4.6 Deelname aan activiteiten

Activiteit	Aantal keer					Totaal		
	Minstens 1x per week		Minstens 1x per maand		Minstens 4x per jaar		Minstens 1x per jaar	Nooit
	1x per week	1x per maand	4x per jaar	1x per jaar	Nooit			
Recreatief wandelen	16,0%	22,9%	18,8%	20,0%	22,3%	100%		
Recreatief fietsen	28,0%	19,4%	20,6%	16,0%	16,0%	100%		
Vissen	1,1%	8,5%	16,6%	22,9%	50,9%	100%		
Bezoek attractiepark	0,0%	2,3%	22,3%	67,4%	8,0%	100%		
Bezoek bos	8,5%	20,0%	38,3%	26,3%	6,9%	100%		
Bezoek strand	5,1%	13,7%	54,9%	21,2%	5,1%	100%		
Bezoek natuurgebied	3,4%	12,6%	21,7%	45,2%	17,1%	100%		
Bezoek stadspark	10,9%	8,6%	15,4%	26,8%	38,3%	100%		
Kamperen	0,6%	1,7%	14,9%	52,6%	30,2%	100%		
Actieve vakantie	1,7%	1,1%	12,0%	60,0%	25,2%	100%		
Natuurkampen	0,6%	0,0%	1,1%	10,9%	87,4%	100%		
Natuurexcursies	0,0%	0,0%	5,1%	33,7%	61,2%	100%		
Survival	0,6%	0,0%	5,1%	29,7%	64,6%	100%		

Wat opvalt in tabel 4.6 is dat de respondenten over het algemeen wel activiteiten in de natuur ondernemen. Verschil zit er wel in het aantal keer dat respondenten bepaalde activiteiten doen. 5,1% van de respondenten geeft aan dat zij nooit naar het strand gaan en 87,4% van de respondenten geeft aan dat zij nooit deelnemen aan een natuurkamp. 61,2% van de respondenten geeft aan dat zij nooit deelnemen aan een natuurexcursie. Dit betekent niet dat veel respondenten regelmatig deelnemen aan natuurkampen of excursies. De meeste respondenten nemen minstens 1 keer per jaar, maar minder dan 4 keer per jaar deel aan een natuurkamp of natuurexcursie. Ook valt op dat 38,3% van de respondenten nooit een stadspark bezoekt.

Er werd de respondenten ook gevraagd of zij lid waren van scouting. Het bleek dat twee van de 175 respondenten lid waren van scouting. Zij waren lid van scouting omdat zij op deze manier hun sport konden beoefenen, namelijk zeilen. Zij gaven niet aan dat zij lid waren van scouting omdat zij op deze manier activiteiten konden ondernemen die betrekking hadden met de natuur. Er bestaat een mogelijkheid dat dit indirect wel een reden zou kunnen zijn en dat deze respondenten het wel degelijk leuk vinden om activiteiten in de natuur te ondernemen.

Ook werd de respondenten gevraagd of zij donateur van een natuur- en/of landschapsvereniging/ organisatie zijn. 21,7% gaf aan dat zij dit waren. Hierbij werd door enkele respondenten aangegeven dat hun ouders hen lid hadden gemaakt. Organisaties waarvan de respondenten donateur waren zijn bijvoorbeeld het Wereld Natuur Fonds, Natuurmonumenten en Greenpeace. 18% van de jongeren uit het onderzoek van De Boer & Schulting (2002) gaven aan dat zij donateur waren van een natuur- en/of landschapsvereniging/ organisatie. In tabel 4.5 wordt aangegeven van welke organisaties de respondenten donateur zijn. Sommige respondenten zijn donateur van meerdere natuur- of landschapsverenigingen/ organisaties. In totaal zijn 38 respondenten donateur. Van deze 38 donateurs zijn er 7 donateur van twee of meer natuur- of landschapsverenigingen/ organisaties. Zoals uit tabel 4.3 valt af te leiden zijn de meeste respondenten donateur van het Wereld Natuur Fonds, namelijk 27. 10 van de respondenten is donateur van Greenpeace. Dit zijn de twee natuur- of landschapsverenigingen/ organisaties waarvan de meeste respondenten donateur zijn. Zoals gebleken is in tabel 2.3 had het Wereld Natuur Fonds in 2007 935.000 donateurs in Nederland. Greenpeace had in hetzelfde jaar 570.000 donateurs (Vroege vogels, 2007).

Tabel 4.7 Natuur- of landschapsverenigingen/ organisaties respondenten

Vereniging/organisatie	Aantal	Aantal (%)
Wereld Natuur Fonds	27	58,6%
Greenpeace	10	21,7%
IFAW	2	4,3%
It Fryske Gea	1	2,2%
Natuurmonumenten	1	2,2%
Sea Shappert	1	2,2%
Vogelblad	1	2,2%
Vogelwacht	1	2,2%
WSPA	1	2,2%
Zeehondencrèche	1	2,2%
<i>Totaal</i>	46	100

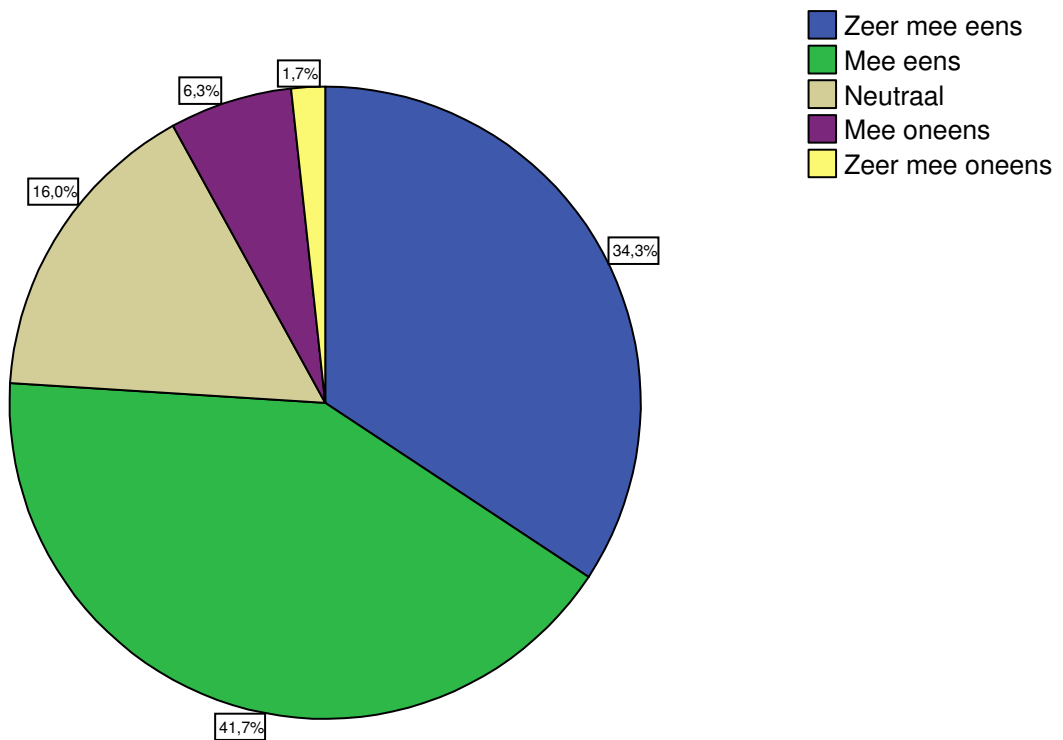
Bij de vraag waarom zij donateur waren van deze organisaties werden verschillende antwoorden gegeven. Verschillende respondenten gaven aan dat zij donateur waren doordat hun ouders dat voor hen deden. Andere respondenten gaven aan dat het goed is om de natuur te behouden en hierbij te helpen, maar ook het beschermen van dieren werd vaak genoemd als reden om donateur te zijn.

Van de respondenten gaven er twee aan dat zij werken als vrijwilliger aan het onderhoud van natuur of landschap in Nederland. Beide respondenten werken als vrijwilliger bij een organisatie voor vogelliefhebbers. Een van de respondenten gaf aan dat zij dit samen met haar moeder doet omdat haar moeder en zij dol zijn op vogels en bovendien gaf zij aan is het goed voor de vogels.

Er is de respondenten ook gevraagd of zij het belangrijk vinden dat er natuur- en/of landschapsverenigingen/ organisaties bestaan. 34,3% van de respondenten zegt het hier zeer meer eens te zijn. Nog eens 41,7% van de respondenten zegt het hier mee eens te zijn. 1,7% en 6,3% van de respondenten is het hier respectievelijk zeer mee oneens en mee oneens. De overige 16,0% van de respondenten zijn het hier niet mee eens, maar ook niet mee oneens. Dit is terug te zien in figuur 4.3

Figuur 4.3 Belang van het bestaan van natuur- en/of landschapsverenigingen/ organisaties

belangrijk bestaan natuur- en landschapsverenigingen/ organisaties

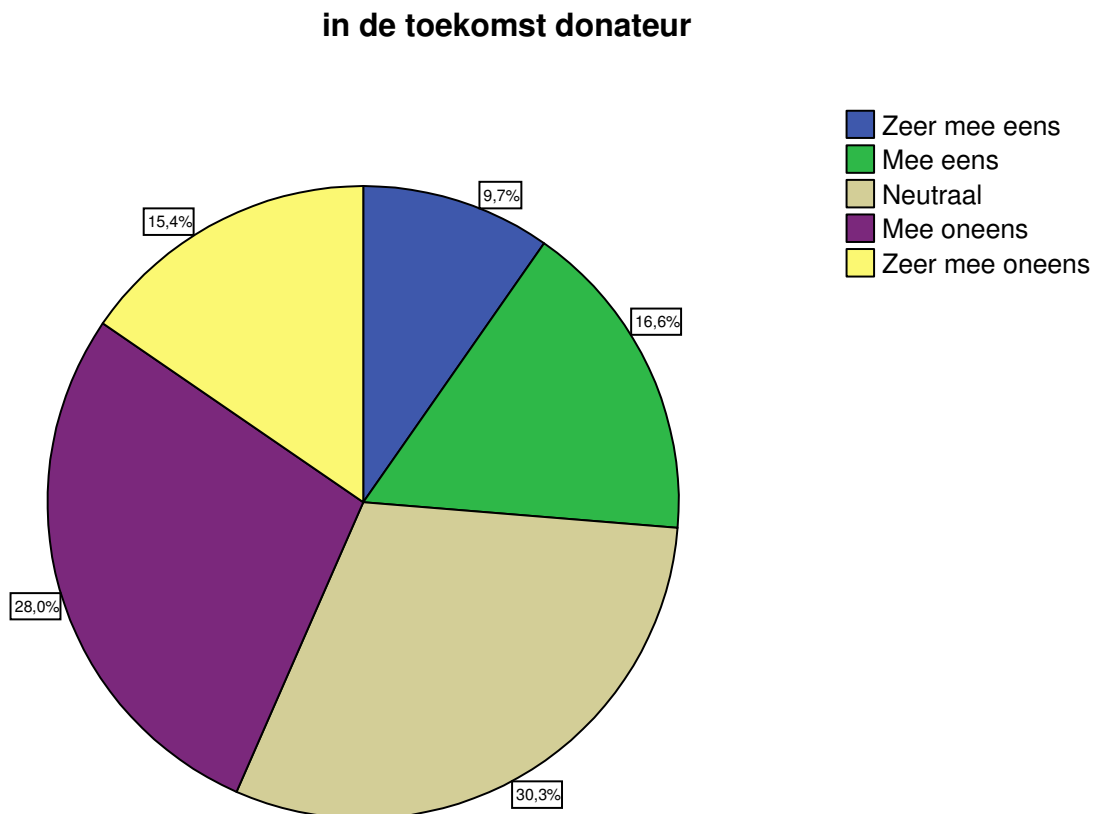

Er is de respondenten ook gevraagd of zij in de toekomst donateur of vrijwilliger zullen worden van een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie (zie figuur 4.4 en figuur 4.5). Hieruit blijkt dat meer respondenten van plan zijn om in de toekomst donateur te worden dan vrijwilliger. Dit lijkt ook de meest voor de hand liggende stap. De stap om donateur te worden is kleiner dan de stap om vrijwilliger te worden. 9,7% van de respondenten geeft aan dat zij het zeer eens is met de stelling dat zij in de toekomst donateur wordt van een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie. 16,6% is het hier mee eens, 28% van de respondenten is het hier niet mee eens en 15,4% van de respondenten is het hier zeer mee oneens. 30,3% van de respondenten weet niet of zij in de toekomst donateur dan wel geen donateur willen worden.

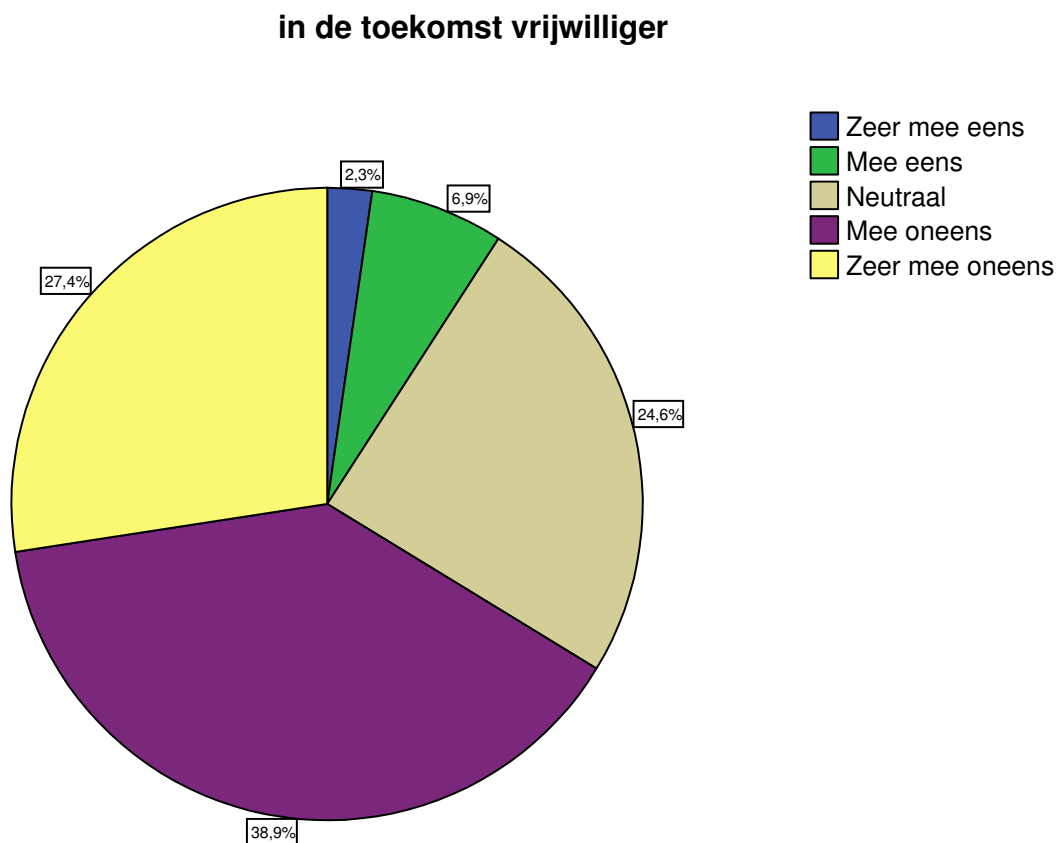
2,3% van de respondenten geeft aan dat zij het zeer eens zijn met de stelling dat zij in de toekomst vrijwilliger zullen worden bij een natuur- of landschapsvereniging/ organisatie. 27,4% van de respondenten geeft aan het zeer oneens te zijn met deze stelling. Van de overige 70,4% van de respondenten geeft 6,9% aan het eens te zijn met de stelling en 38,9% van de

respondenten geeft aan het oneens te zijn met de stelling. Dit betekent dat zestien van de 175 respondenten in de toekomst vrijwilliger zal worden bij een natuur- of landschapsvereniging/organisatie. 116 van de respondenten zien het niet zitten om vrijwilliger te worden. De overige 43 weten niet of zij in de toekomst vrijwilliger willen worden.

Figuur 4.4 In de toekomst donateur

Figuur 4.5 In de toekomst vrijwilliger

4.6 Persoonlijke kenmerken en het natuurbeeld

4.6.1 Persoonlijke kenmerken en het natuurbeeld

Een doel van dit onderzoek is om te kijken in hoeverre persoonlijke kenmerken van invloed zijn op het natuurbeeld van de respondenten. Het gaat hierbij om het al dan niet aanwezig zijn van samenhang tussen variabelen. Wanneer blijkt dat variabelen samenhangen kun je zeggen dat de variabelen afhankelijk van elkaar zijn. Wanneer de variabelen niet met elkaar samenhangen dan zijn deze variabelen onafhankelijk van elkaar. De ene variabele heeft dan geen invloed op de andere variabele. Wanneer twee variabelen samenhangen is het niet alleen van belang te weten dat ze samenhangen, maar ook hoe sterk de samenhang is. Om dit vast te kunnen stellen zijn er verschillende samenhangsmaten. Tijdens dit onderzoek is in het geval

van een significant verband gebruik gemaakt van Cramer's V om te bepalen hoe sterk het verband is.

De respondenten uit dit onderzoek zijn in de leeftijd twaalf tot zestien jaar. Dit leeftijdsverschil is zo klein dat het niet nodig is om na te gaan of er samenhang bestaat tussen de leeftijd en het natuurbeeld wat de respondenten hebben. Het ligt niet voor de hand dat iemand van 13 een totaal ander natuurbeeld zal hebben dan iemand van 15 jaar. Hetzelfde geldt voor de culturele achtergrond van de respondenten. Drie van de 175 respondenten hebben niet de Nederlandse identiteit. Doordat dit aantal zo klein is, is het niet mogelijk om hier verdere analyses mee uit te voeren. Hierdoor blijven er nog drie verschillende persoonlijke kenmerken over waaruit eventueel zou kunnen blijken dat zij invloed hebben op het natuurbeeld van de respondenten. De culturele achtergrond en de leeftijd zouden van invloed kunnen zijn op het natuurbeeld, maar het is niet mogelijk om dat tijdens dit onderzoek te analyseren, vanwege het beperkte aantal respondenten. De persoonlijke kenmerken waarvan in dit onderzoek zal worden gekeken of zij invloed hebben op het natuurbeeld zijn: sekseverschillen, opleidingsniveau en leefomgeving.

Om te bekijken of er samenhang is wordt gebruik gemaakt van het programma SPSS. Van beide variabelen wordt een kruistabel gemaakt en door middel van Chi-kwadraat wordt gekeken of beide variabelen samenhang hebben en of zij dus afhankelijk van elkaar zijn.

Tabel 4.8 Sekseverschil en natuurbeeld

	Natuurbeeld					Totaal
	Ze er breed	Breed	Niet breed/ niet beperkt	Bep erkt	Ze er beperkt	
Geslacht						
Man	7,9%	39,5%	30,3%	22,4%	0,0%	100,0%
Vrouw	10,1%	44,4%	24,2%	18,2%	3,0%	100,0%
Totaal	9,1%	42,3%	26,9%	20,0%	1,7%	100,0%

N = 175, Chi-kwadraat: p-waarde = 0,442

Uit tabel 4.8 valt af te lezen dat het sekseverschil geen invloed heeft op het natuurbeeld. Het aantal mannelijke respondenten met een zeer breed natuurbeeld, namelijk 7,9% van de mannelijke respondenten, komt redelijk overeen met het aantal vrouwelijke respondenten met een zeer breed natuurbeeld, namelijk 10,1% van de respondenten.

Hetzelfde geldt voor het brede natuurbeeld. 39,5% van de mannen heeft een breed natuurbeeld en 44,4% van de vrouwen heeft een breed natuurbeeld. Er kan niet worden gesproken van een significant verband want de p-waarde (overschrijdskans) is 0,442.

Uit tabel 4.9 valt af te leiden dat ook het opleidingsniveau niet van invloed is op het natuurbeeld van de respondenten. De p-waarde is 0,827 dit betekent dat er geen verband is tussen het opleidingsniveau en het natuurbeeld van de respondent. Dit komt niet overeen met resultaten uit eerder onderzoek. De Boer & Schulting (2002) gaven aan dat over het algemeen kan worden aangenomen dat lager opgeleiden mensen meer natuurbeelden als typerend ervaren, waardoor zij een breder natuurbeeld hebben dan hoger opgeleiden.

Tabel 4.9 Opleidingsniveau en natuurbeeld

	Natuurbeeld					Totaal
	Ze er breed	Breed	Niet breed/ niet beperkt	Beperkt	Ze er beperkt	
VMBO KB	14,3%	35,7%	28,6%	21,4%	0,0%	100,0%
VMBO TL	4,7%	34,9%	30,2%	25,6%	4,7%	100,0%
Havo	9,1%	47,0%	25,8%	16,7%	1,5%	100,0%
VWO	11,5%	44,2%	25,0%	19,2%	0,0%	100,0%
Totaal	9,1%	42,3%	26,9%	20,0%	20,0%	100,0%

N = 175, Chi-kwadraat: p-waarde = 0,827

Het sekseverschil en het opleidingsniveau van de respondent bleken niet van invloed te zijn op het natuurbeeld van de respondent. Dit geldt tevens voor de leefomgeving van de respondent.

Aan alle respondenten werd naar de woongeschiedenis gevraagd. Zo kon worden opgemaakt of de respondent zijn hele leven in een landelijk dan wel stedelijk omgeving heeft gewoond of dat zij in een zowel landelijk als stedelijke omgeving hebben gewoond. Zo blijkt dat 85 (48,6%) van de respondenten in een landelijke omgeving woont en daar ook altijd heeft gewoond. 48 (27,4%) van de respondenten woont en heeft gewoond in een stedelijke omgeving. 34 (19,4%) van de respondenten woont of heeft gewoond in zowel een landelijke als stedelijke omgeving. Van 8 (4,6%) respondenten is hierover geen informatie beschikbaar.

Tabel 4.10 Leefomgeving en natuurbeeld

	Natuurbeeld					Totaal
	Zeer breed	Breed	Niet breed/niet beperkt	Beperkt	Zeer beperkt	
Leefomgeving						
Landelijk	8,2%	41,2%	28,2%	21,2%	1,2%	100,0%
Landelijk/ stedelijk	2,9%	55,9%	20,6%	14,7%	5,9%	100,0%
Stedelijk	12,5%	35,4%	29,2%	22,9%	0,0%	100,0%
Geen antwoord	25,0%	37,5%	25,0%	12,5%	0,0%	100,0%
Totaal	9,1%	42,3%	26,9%	20,0%	1,7%	100,0%

N = 175, Chi-kwadraat: p-waarde = 0,401

Uit bovenstaande tabel (tabel 4.10) blijkt dat ook tussen de leefomgeving en het natuurbeeld geen verband bestaat. Er kan dan ook worden gesteld dat de leefomgeving geen invloed heeft om het natuurbeeld van de respondent. Dit komt overeen met eerder onderzoek van Reneman et al. (1999). Zij stellen dat het stedelijkheidsniveau niet van invloed is op de voorkeuren voor verschillende soorten natuur en landschappen.

4.6.2 Conclusie

Uit de bovenstaande gegevens kan geconcludeerd worden dat de persoonlijk kenmerken van de respondenten niet van invloed zijn op het natuurbeeld. Sekseverschillen, verschil in opleidingsniveau en leefomgevingverschillen zijn allen niet van invloed op het natuurbeeld. Zoals al eerder is aangegeven zijn er nog andere persoonlijke kenmerken, zoals nationaliteit en leeftijd, die zoals al is aangetoond in eerder onderzoek wel van invloed kunnen zijn op het natuurbeeld. Dit onderzoek was hiervoor te beperkt, omdat er maar één leeftijdscategorie is ondervraagd en ook waren er maar drie respondenten met een andere nationaliteit dan de Nederlandse. Hierdoor is in dit onderzoek alleen nagegaan of sekseverschillen, verschil in opleidingsniveau en leefomgevingverschillen van invloed zijn op het natuurbeeld van de respondent.

4.7 Het natuurbeeld en de activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap

Er is gebleken dat de persoonlijke kenmerken van de respondenten: sekse, opleiding en leefomgeving niet van invloed zijn op het natuurbeeld van de respondenten. De volgende vraag die in dit hoofdstuk zal worden beantwoord is of het hebben van een breed dan wel beperkt natuurbeeld van invloed is op de activiteiten van jongeren met betrekking tot landschap en natuur.

4.7.1 Natuurbeeld en de activiteiten

Uit tabel 4.11 blijkt dat het natuurbeeld niet van invloed is op de activiteiten van de respondenten. De p-waarde ligt bij de verschillende activiteiten tussen 0,263 en 0,909. Dit betekent dat er geen samenhang is tussen het natuurbeeld en de activiteiten van de jongeren in de natuur.

Tabel 4.11 Chi-kwadraat: natuurbeeld en activiteiten

Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde	Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde
Recreatief wandelen	0,379	Bezoek stadspark	0,880
Recreatief fietsen	0,263	Kamperen	0,765
Vissen	0,820	Actieve vakantie	0,702
Bezoek attractiepark	0,566	Survival	0,311
Bezoek bos	0,442	Natuurkampen	0,909
Bezoek strand	0,567	Natuurexcursies	0,749
Bezoek natuurgebied	0,746		

Uit tabel 4.12 blijkt dat er geen verband is tussen het natuurbeeld en het zijn van donateur. De p-waarde is 0,310 . Dit betekent dat gesteld kan worden dat er geen verband is tussen het natuurbeeld en het zijn van donateur.

Tabel 4.12 Invloed natuurbeeld op het zijn van donateur

	Natuurbeeld					Totaal
	Ze er breed	Breed	Niet breed/ niet beperkt	Beperkt	Ze er beperkt	
Donateur						
Ja	8,1%	51,4%	13,5%	24,3%	2,7%	100,0%
Nee	9,4%	39,9%	30,4%	18,8%	1,4%	100,0%
Totaal	9,1%	42,3%	26,9%	20,0%	1,7%	100,0%

N = 175, Chi-kwadraat: p-waarde = 0,310

Twee van de 175 respondenten hebben aangegeven dat zij vrijwilliger zijn bij een natuur- of landschapsvereniging/ organisatie. Het is daarom onmogelijk om een verband te vinden tussen het natuurbeeld en het al dan niet vrijwilliger zijn en hierover valide uitspraken te doen. In tabel 4.13 is evenwel de kruistabel te zien. Af te lezen valt dat de respondenten die aangaven dat zij vrijwilliger zijn een breed en een niet breed/ niet beperkt natuurbeeld hebben. Er zijn geen statistische toetsen uitgevoerd, omdat dit geen zinvolle informatie zal opleveren.

Tabel 4.13 Invloed natuurbeeld op het zijn van vrijwilliger

	Natuurbeeld					Totaal
	Ze er breed	Breed	Niet breed/ niet beperkt	Beperkt	Ze er beperkt	
Vrijwilliger						
Ja	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Nee	9,2%	42,2%	26,6%	20,2%	1,7%	100,0%
Totaal	9,1%	42,3%	26,9%	20,0%	1,7%	100,0%

N = 175

4.7.2 Conclusie

Het natuurbeeld is niet van invloed op de activiteiten van jongeren. Ook is het niet van invloed op het al dan niet zijn van donateur dan wel vrijwilliger van een natuur- en/ of

landschapsvereniging/ organisatie. Dit laatste is echter moeilijk te zeggen omdat er maar twee van de 175 respondenten hebben aangegeven vrijwilliger te zijn. Daarom kunnen hierover geen valide uitspraken worden gedaan. Wanneer er uitspraken hierover gedaan zouden moeten worden is het belangrijk om een groter aantal respondenten te hebben die vrijwilliger zijn. Het aantal respondenten zou daarvoor verhoogd moeten worden. Wanneer er meer vrijwilligers zijn is het mogelijk om na te gaan of het hebben van een breed of beperkt natuurbeeld van invloed is op het zijn van vrijwilliger van een natuur- of landschapsvereniging/ organisatie.

4.8 Persoonlijke kenmerken en de activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap

Uit het bovenstaande is gebleken dat het natuurbeeld van jongeren niet van invloed is op de activiteiten van jongeren in de natuur en het natuurbeeld van de respondenten werd niet beïnvloed door persoonlijke kenmerken. Maar is er een verband tussen de persoonlijke kenmerken van de respondenten en de activiteiten van deze respondenten met betrekking tot natuur en landschap?

4.8.1 Persoonlijke kenmerken en activiteiten

Tabel 4.14 is een overzicht van de samenhang tussen het geslacht en de activiteiten. De p-waarde ligt tussen 0,0 en 0,702. Dit betekent dat er tussen sommige variabelen een significant verband bestaat. Dit is het geval tussen geslacht en recreatief wandelen (0,001), geslacht en recreatief fietsen (0,006), geslacht en vissen (0,0), geslacht en bezoek bos (0,048) en geslacht en bezoek natuurgebied (0,018). Wanneer voor deze samenhangen Cramer's V wordt berekend om te kijken hoe sterk het verband is, blijkt dat het verband niet sterk is. Cramer's V is voor de verbanden respectievelijk: 0,331; 0,288; 0,348; 0,234 en 0,261. Cramer's V is een onderzoeksmaat die tussen 0 en 1 zal liggen. 0 betekent dat er niet gesproken kan worden over samenhang tussen beide variabelen. 1 betekent dat er een sterke samenhang is tussen beide variabelen. Er is dus sprake van een verband, maar dit verband is geen sterk verband. Het zijn geen verbanden die erg van belang zijn voor het onderzoek.

Tabel 4.14 Chi-kwadraat: sekseverschillen en activiteiten

Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde	Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde
Recreatief wandelen	0,001	Bezoek stadspark	0,186
Recreatief fietsen	0,006	Kamperen	0,119
Vissen	0,000	Actieve vakantie	0,407
Bezoek attractiepark	0,702	Survival	0,202
Bezoek bos	0,048	Natuurkampen	0,264
Bezoek strand	0,400	Natuurexcursies	0,357
Bezoek natuurgebied	0,018		

Tabel 4.15 Invloed sekseverschillen op het zijn van donateur

Donateur	Geslacht		
	Man	Vrouw	Totaal
Ja	18,4%	23,2%	21,1%
Nee	81,6%	76,6%	78,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

N = 175

Tussen het al dan niet zijn van donateur en het geslacht lijkt geen verband te zijn (tabel 4.15). 18,4% van de mannelijke respondenten geeft aan dat zij donateur zijn, tegenover 23,2% van de vrouwelijke respondenten. Deze percentages komen aardig overeen. Dit betekent dat het geslacht niet van invloed is op het al dan niet zijn van donateur. Beide respondenten die aangaven dat zij vrijwilliger zijn zijn vrouw (zie tabel 4.16). Doordat maar twee respondenten hebben aangegeven dat zij vrijwilliger zijn is het niet mogelijk om zinnige uitspraken te doen over de invloed van de verschillende seksen op het zijn van vrijwilliger.

Tabel 4.16 Invloed sekseverschillen op het zijn van vrijwilliger

Vrijwilliger	Geslacht		
	Man	Vrouw	Totaal
Ja	0,0%	2,0%	1,1%
Nee	100,0%	98,0%	98,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

N = 175

Er is tevens gekeken of het opleidingsniveau van invloed is op het frequentie van het doen van bepaalde activiteiten (zie tabel 4.17), maar ook hier is tussen de meeste variabelen geen verband. Tussen opleidingsniveau en het bezoeken van het strand is wel een statistisch significant verband. De p-waarde is 0,004. Cramer's V is echter 0,235. Dit betekent dat er geen sterk verband is. Ook is dit geen verband die erg van belang is voor het onderzoek.

Tabel 4.17 Chi-kwadraat: opleidingsniveau en activiteiten

Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde	Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde
Recreatief wandelen	0,385	Bezoek stadspark	0,073
Recreatief fietsen	0,493	Kamperen	0,561
Vissen	0,192	Actieve vakantie	0,196
Bezoek attractiepark	0,579	Survival	0,133
Bezoek bos	0,720	Natuurkampen	0,075
Bezoek strand	0,004	Natuurexcursies	0,098
Bezoek natuurgebied	0,866		

In tabel 4.18 wordt gekeken of het opleidingsniveau van invloed is op het zijn van donateur. Dit blijkt niet zo te zijn. De overschrijdingskans (p-waarde) is 0,457. Dit betekent dat er geen significant verband is tussen het opleidingsniveau van de respondent en het zijn van donateur. Wanneer gekeken wordt naar het opleidingsniveau en het zijn van vrijwilliger is het weer niet mogelijk om hier valide uitspraken over te doen, vanwege het feit dat maar twee van de 175 respondenten hebben aangegeven dat zij vrijwilliger zijn. Evenwel is een kruistabel gegeven van het opleidingsniveau en het al dan niet zijn van vrijwilliger (zie tabel 4.19). De statistische analyse is achterwegen gelaten.

Tabel 4.18 Invloed opleidingsniveau op het zijn van donateur

Donateur	Opleidingsniveau				Totaal
	VMBO KB	VMBO TL	Havo	VWO	
Ja	7,1%	20,9%	25,8%	19,2%	21,1%
Nee	92,9%	79,1%	74,2%	80,8%	78,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

N = 175, Chi-kwadraat: p-waarde = 0,457

Tabel 4.19 Invloed opleidingsniveau op het zijn van vrijwilliger

Vrijwilliger	Opleidingsniveau				Totaal
	VMBO KB	VMBO TL	Havo	VWO	
Ja	0,0%	2,3%	0,0%	1,9%	1,1%
Nee	100,0%	97,7%	100,0%	98,1%	98,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

N = 175

Uit tabel 4.20 kan worden opgemaakt dat er tussen de leefomgeving waarin de respondent is opgegroeid: landelijk, stedelijk en landelijk en stedelijk en enkele activiteiten een significant verband bestaat. Het verband tussen de leefomgeving en de activiteiten is ook hier gemeten aan de hand van Chi-kwadraat.

Tabel 4.20 Chi-kwadraat: leefomgeving en activiteiten

Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde	Activiteit	Chi-kwadraat: p-waarde
Recreatief wandelen	0,429	Bezoek stadspark	0,097
Recreatief fietsen	0,038	Kamperen	0,101
Vissen	0,193	Actieve vakantie	0,743
Bezoek attractiepark	0,238	Survival	0,259
Bezoek bos	0,242	Natuurkampen	0,831
Bezoek strand	0,012	Natuurexcursies	0,748
Bezoek natuurgebied	0,095		

Tussen een aantal activiteiten en de leefomgeving bestaat zoals hierboven al is aangegeven een significant verband. Dit is het geval tussen de leefomgeving en recreatief fietsen (0,038) en tussen de leefomgeving en het bezoeken van het strand (0,013). Cramer's V is voor de verbanden respectievelijk 0,205 en 0,220. Dit betekent dat er geen sprake is van een sterk verband. Er is hier geen sprake van een verband dat van groot belang is voor het onderzoek.

Uit tabel 4.21 valt af te leiden dat de iemand die zijn hele leven in een stedelijk leefmilieu heeft doorgebracht eerder donateur is van een natuur- of landschapsvereniging/organisatie dan iemand uit een landelijk leefmilieu. Van de respondenten uit een landelijk leefmilieu is 17,6% donateur en van de respondenten uit een stedelijk leefmilieu is 31,3%

donateur. Echter wanneer er wordt gekeken naar Chi-kwadraat kan worden gezegd dat er geen significant verband is tussen de leefomgeving en het zijn van donateur. De overschrijdingskans (p-waarde) is 0,126.

Tabel 4.21 Invloed leefomgeving op het zijn van donateur

Donateur	Leefomgeving				Totaal
	Landelijk	Stedelijk/ landelijk	Stedelijk	Missing	
Ja	17,6%	20,6%	31,3%	0,0%	21,1%
Nee	82,4%	79,4%	68,8%	100,0%	78,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

N = 175, Chi-kwadraat: p-waarde = 0,126

Dit geldt niet voor de invloed van de leefomgeving op het zijn van vrijwilliger. Een respondent die aangaf vrijwilliger te zijn komt uit een stedelijk leefmilieu en de andere respondent die aangaf vrijwilliger te zijn komt uit een landelijk leefmilieu. Maar zoals al eerder is gezegd is het niet mogelijk om valide uitspraken te doen over een verband, omdat er maar twee vrijwilligers hebben aangegeven vrijwilliger te zijn.

4.8.2 Conclusie

Het blijkt dat er wel degelijk significante verbanden zijn tussen persoonlijke kenmerken en de activiteiten van respondenten met betrekking tot natuur en landschap. Er blijkt namelijk een significant verband te zijn tussen geslacht en recreatief wandelen, geslacht en recreatief fietsen, geslacht en vissen, geslacht en bezoek bos en geslacht en bezoek natuurgebied. Dit zijn geen sterke verbanden. Ook tussen het opleidingsniveau en het bezoeken van het strand is een statistisch significant verband, maar ook hier is geen sprake van een sterk verband. Tussen een aantal activiteiten en de leefomgeving bestaat ook een significant verband. Dit is het geval tussen de leefomgeving en recreatief fietsen en tussen de leefomgeving en het bezoeken van het strand. Hier is geen sprake van een sterk verband. Het blijkt dus dat er tussen de persoonlijke kenmerken en de activiteiten een aantal significante verbanden zijn. Deze verbanden zijn echter niet sterk en hebben geen betrekking op het zijn van donateur dan wel het zijn van vrijwilliger.

4.9 Conclusie

Er is gebleken dat de onderzochte persoonlijke kenmerken: geslacht, opleidingsniveau en leefomgeving, niet van invloed zijn op het natuurbeeld van de jongeren. Het natuurbeeld (zeer beperkt tot zeer breed) is tevens niet van invloed op de activiteiten van jongeren met betrekking tot de natuur en het landschap. De persoonlijke kenmerken zijn wel van invloed op een aantal activiteiten. Tussen geslacht, opleidingsniveau en leefomgeving bestaan een aantal significante verbanden met de activiteiten van jongeren met betrekking tot natuur en landschap. Het gaat hierbij niet om het zijn van donateur dan wel het zijn van vrijwilliger.

Hoofdstuk 5: Conclusies

Hier zal een antwoord worden gegeven op de hoofdvraag en de drie deelvragen. Allereerst zal worden ingaan op de antwoorden op de verschillende deelvragen. Vervolgens zal een antwoord worden geformuleerd op de hoofdvraag.

De eerste vraag die werd gesteld was: *‘Welke beeld kennen jongeren toe aan landschap en natuur?’*. Het blijkt dat veel jongeren een breed natuurbeeld hebben (51,43% van de respondenten). Zij typeren vele natuurlijke elementen als natuur. 9,14% van de respondenten heeft zelfs een zeer breed natuurbeeld. Dit betekent dat zij meer dan vijftien van de achttien natuurlijke elementen als natuur hebben getypeerd. Uit eerder onderzoek van De Boer & Schulting (2002) kwam ook naar voren dat Nederlanders over het algemeen een breed natuurbeeld hebben. Wat betreft de begripsassociaties valt op dat er niet veel verschil is tussen de woorden waar jongeren aan denken bij het begrip landschap en bij het begrip natuur. Het valt op dat jongeren bij het begrip ook woorden noemen waaruit de menselijke invloed spreekt, namelijk bebouwing.

De tweede deelvraag die moet worden is de vraag *‘Op welke manieren doen jongeren actief dingen met het landschap en de natuur?’* Gebleken is dat er twee respondenten lid zijn van de scouting en ook twee respondenten geven aan vrijwilliger te zijn bij een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie. 21,7% van de respondenten gaf aan dat zij donateur zijn van een natuur- en/ of landschapsvereniging/ organisatie. Organisaties waarvan de meeste respondenten donateur zijn zijn het Wereld Natuur Fonds, en Greenpeace. Het percentage respondenten dat aangaf donateur te zijn ligt iets hoger dan het percentage uit eerder onderzoek van De Boer & Schulting (2002). Bij hen was 18% van de jongeren uit het onderzoek donateur van een natuur- en/of landschapsvereniging/ organisatie.

Wanneer er wordt gekeken naar de activiteiten van jongeren met betrekking tot de natuur en het landschap, zoals recreatief wandelen of fietsen, vissen, natuurkampen of natuurexcursies valt op dat persoonlijke kenmerken als geslacht, opleidingsniveau en leefomgeving beperkt van invloed zijn op het ondernemen van deze activiteiten. Het blijkt dat tussen de persoonlijke kenmerken en enkele activiteiten een significant verband bestaat, maar dit verband is niet sterk. Ook valt op dat er weinig jongeren zijn die meedoen aan natuurkampen en natuurexcursies.

De laatste deelvraag die beantwoord zal worden is: *‘Is er een verschil tussen jongeren uit een stedelijk leefmilieu en een landelijk leefmilieu wanneer het gaat om het actief dingen*

doen van jongeren met het landschap en de natuur?’. Dit blijkt alleen zo te zijn wanneer het gaat om recreatief fietsen en het bezoeken van het strand. Het gaat hierbij dus niet om activiteiten waarbij de natuur sterk van belang is. Er is geen verband tussen het leefmilieu en het al dan niet zijn van donateur of vrijwilliger. Hoewel er moeilijk uitspraken gedaan kunnen worden over de samenhang tussen de leefomgeving en het zijn van vrijwilliger omdat er maar twee respondenten hebben aangegeven dat zij vrijwilliger zijn.

De volgende hoofdvraag moest door middel van de deelvragen en het onderzoek worden beantwoord: *‘Welke beeld hebben jongeren bij landschap en natuur en in hoeverre bepaald dit de mate waarin jongeren actief betrokken zijn bij landschap en natuur?’* Het blijkt dat de jongeren in Noord-Nederland (Friesland en Groningen) over het algemeen een breed natuurbeeld hebben en dat zij wel activiteiten ondernemen in de natuur en het landschap, maar dat er niet gesproken kan worden over een actieve betrokkenheid van de jongeren bij landschap en natuur. Ook heeft het natuurbeeld geen invloed op deze actieve betrokkenheid. 21.7% van de respondenten geeft aan donateur te zijn, maar dit hoeft niet te betekenen dat zij zich actief inzetten voor bijvoorbeeld het behoud van de natuur. Twee van de 175 respondenten geven aan dat zij zich daadwerkelijk inzetten voor het behoud van de natuur. Toch geven respondenten aan dat zij het behoud belangrijk vinden. Respondent 2 zegt bijvoorbeeld: “Ik vind het belangrijk dat de natuur behouden wordt. En vind het goed dat organisaties zich daarvoor inzetten” Een andere reactie van een respondent (respondent 88): “Ik houd van de natuur omdat het een stuk vrijheid in een drukke wereld is!”

Literatuur

- Baarda, D.B. & M.P.M. de Goede (2006). *Basisboek Methoden en Technieken*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Beeloo, L.A. (jaartal onbekend). *Encyclopedie voor zelfstudie*. Den Haag: Universiteit voor zelfstudie.
- Berendsen, H.J.A. (2005). *Landschappelijk Nederland*. Assen: Van Gorcum.
- Boer, T.A. de & R. Schulting (2002). *Zorg(en) voor natuur. Draagvlak voor natuur en natuurbeleid in 2001*. Wageningen: Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte.
- Bruggen, S. van & A. van Leeuwen (2007). Alle scholen beoordeeld. *Elsevier*, 64(2), 40-68.
- Buijs, A.E. (2005). *Verschillen in landschapsbeleving tussen bevolkingsgroepen*. Wageningen: Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte.
- Buijs, A.E., F. Langers & S. de Vries (2006). *Een andere kijk op groen*. Wageningen: Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte.
- Buijs, A.E., M.H.G. Custers & F. Langers (2007). *Natuur door andere ogen bekeken*. Wageningen: Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2008a) [online]. Leefstijdsopbouw Nederland 2008. Beschikbaar op: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/cijfers/extra/piramide-fx.htm> [datum van opzoeking: 10-06-08].
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2008b) [online]. Bevolking; herkomstgroepering, generatie, geslacht en leeftijd, 1 januari. Beschikbaar op: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37325&D1=a&D2=0-4,136,151,214,231&D3=0&D4=0&D5=0&D6=a,!0-8&HD=080331-1216&HDR=G4,G2,G3,T&STB=G1,G5> [datum van opzoeking: 10-06-08]
- Cock Buning, T. de (2000). Meer open overleg kan uitkomst natuurbeleid verbeteren. *Ethiek en beleid*, 2000 (2) 6-15.
- Dagevos, J.C., J. Luttik, M.M.M. Overbeek & A.E. Buijs (2000). *Tussen nu en straks*. Den Haag: LEI.
- De Pers (2007). Meer Nederlanders lid natuurclubs in 2007 [online]. De Pers. Beschikbaar op: <http://www.depers.nl/binnenland/155550/Meer-leden-natuurclubs-in-2007.html> [datum van opzoeking: 02-07-08]
- Erwich, B. & M. Vliegen (2001) Stedeling en plattelander. *Index*, 2 (2001), p. 22-23.
- Flowerdew, R. & D. Martin (2005). *Methods in Human Geography*. Harlow: Pearson Education Limited.

- Groot, W.T. de & R.J.G. van den Born (2003). Visions of nature and landscape type preferences: an exploration in the Netherlands. *Landscape and Urban Planning*, 63 (2003), 127-138.
- Haartsen, T. (2002). *Platteland: boerenland, natuurterrein of beleidsveld?* Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Hart, H. 't, J. van Dijk, M. de Goede, W. Jansen & J. Teunissen (1998). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom
- Hommersen, B. (2007). Favoriet schuilplekje. *Vruchtbare aarde*, 2007 (3), 12-17.
- Jansen, E.P.W.A. & T.H. Joostens (1998). *Enquêteeren: het opstellen en gebruiken van vragenlijsten*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Keulartz, J., S. Swart & H. van der Windt (2000). *Natuurbeelden en natuurbeleid*. Den Haag: Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).
- Louv, R. (2007). *Het laatste kind in het bos*. Utrecht: Uitgeverij Jan van Arkel.
- Milieu en natuurplanbureau (2006). *Natuurbalans 2006*. Bilthoven: Milieu en natuurplanbureau.
- Reneman, D.D., M. Visser, E. Edelmann & B. Mors (1999). *Mensenwensen; De wensen van Nederlanders ten aanzien van natuur en groen in de leefomgeving*. Hilversum: Intomart. Reeks operatie Boomhut nummer 6.
- Somers, N., S van der Kroon & G. Overbeek (2004). *Hoe vreemd is natuur in Nederland*. Den Haag: LEI-DLO.
- Swanborn, P.G. (1994). *Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Meppel: Boom.
- Vonk, M. (red.) (2004). *Natuur, landschap en actoren*. Bilthoven: Milieu- en Natuurplanbureau.
- Vroege Vogels (2007). Vroege Vogels parade 2007 [online]. Vroege vogels. Beschikbaar op: http://vroegevogels.vara.nl/Vroege-Vogels-Parade-item.265.0.html?&tx_ttnews%5bt_news%5d=344428&tx_ttnews%5bbackPid%5d=264&cHash=79275f7c5f [datum van opzoeking: 20/07/08]
- Witt, A. de (2005). *Van vervreemding naar verantwoordelijkheid*. Den Haag: Ministerie van LNV.

Enquête “Wat doen jongeren met landschap en natuur?”

Voor je ligt een vragenlijst met vragen over natuur, landschap en de activiteiten van jongeren in de natuur en het landschap. De enquête gaat over jouw kijk op natuur en landschap en over hoe betrokken jij je voelt met de natuur en het landschap. De vragen hebben betrekking op de Nederlandse situatie en gaan dan ook over de natuur in Nederland en het Nederlandse landschap.

Beantwoording van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten.

Tips voor het beantwoorden van de vragen:

- Vul de vragenlijst voor jezelf in, zonder overleg met anderen.
- Maak het vierkantje van je antwoord zwart. Bijvoorbeeld:

Zou jij (één van) je ouders/ verzorgers als natuurliefhebbers omschrijven?

- ja, heel erg
- ja, een beetje
- nee, niet echt
- nee, helemaal niet

- Denk niet te lang na bij het beantwoorden van de vragen, je eerste ingeving is vaak de beste.
- Je kunt per vraag maar één antwoord aankruisen. Wanneer er meerdere antwoorden mogelijk zijn wordt dit aan het begin van de vraag aangegeven.
- Sla geen vragen over! Het is zeer belangrijk dat je alle vragen beantwoordt.

A) Wat betekenen natuur en landschap voor jou?

We willen graag weten waar je aan denkt bij de woorden “natuur” en “landschap”. Zou je hieronder kunnen aangeven waar je het eerst aan denkt als je deze woorden hoort?

1. Waar denk je aan bij het woord “natuur”?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

	Niet belangrijk				Zeer belangrijk		
	1	2	3	4	5	6	7
2a. Vind je het beschermen van de natuur belangrijk?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2b. Vind je het zelf ervaren van de natuur belangrijk?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Waar denk je aan bij het woord “landschap”?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

	Niet belangrijk				Zeer belangrijk		
	1	2	3	4	5	6	7
4a. Vind je het beschermen van het landschap belangrijk?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4b. Vind je het zelf ervaren van het landschap belangrijk?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Vind je de volgende dingen natuur of geen natuur?

	Helemaal geen natuur				Echte natuur
	1	2	3	4	5
a. moerassen	☐	☐	☐	☐	☐
b. stadsvogels	☐	☐	☐	☐	☐
c. de zon	☐	☐	☐	☐	☐
d. honden	☐	☐	☐	☐	☐
e. stadsparken	☐	☐	☐	☐	☐
f. koeien in de wei	☐	☐	☐	☐	☐
g. bloemrijke wegbermen in de stad	☐	☐	☐	☐	☐
h. spinnen	☐	☐	☐	☐	☐
i. kleinschalige akkers	☐	☐	☐	☐	☐
j. kamerplanten	☐	☐	☐	☐	☐
k. de mens	☐	☐	☐	☐	☐
l. onkruid in de tuin	☐	☐	☐	☐	☐
m. grootschalige akkers	☐	☐	☐	☐	☐
n. oude bunker met vleermuizen	☐	☐	☐	☐	☐
o. overstromingen	☐	☐	☐	☐	☐
p. schaapskudden	☐	☐	☐	☐	☐
q. ratten in de schuur	☐	☐	☐	☐	☐
r. tropisch regenwoud	☐	☐	☐	☐	☐

B) Betrokkenheid met de natuur en het landschap

De onderstaande vragen hebben betrekking op de betrokkenheid met de natuur en het landschap.

6a. Beoefen je een sport? Zo ja, welke sport?

- Ja, namelijk _____ .
- Nee (ga door naar vraag 7)

6b. Beoefen je deze sport binnen of buiten?

- Binnen
 Buiten

7. Hieronder staan een aantal activiteiten. Geef van elk van de onderstaande activiteiten aan hoe vaak je het doet.

	Minstens 1 keer per week	Minstens 1 keer per maand	Minstens 4 keer per jaar	Minstens 1 keer per jaar	Nooit
a. recreatief wandelen	☐	☐	☐	☐	☐
b. recreatief fietsen	☐	☐	☐	☐	☐
c. vissen	☐	☐	☐	☐	☐
d. bezoek attractiepark	☐	☐	☐	☐	☐
e. bezoek bos	☐	☐	☐	☐	☐
f. bezoek strand	☐	☐	☐	☐	☐
g. bezoek natuurgebied	☐	☐	☐	☐	☐
h. bezoek stadspark	☐	☐	☐	☐	☐
i. kamperen	☐	☐	☐	☐	☐
j. actieve vakantie	☐	☐	☐	☐	☐
k. survival	☐	☐	☐	☐	☐
l. natuurkampen	☐	☐	☐	☐	☐
m. natuurexcursies, zoals wadlopen, vlinders- of vogels kijken etc.	☐	☐	☐	☐	☐

8a. Ben je lid van scouting?

- Ja
 Nee (ga door naar vraag 9)

8b. Kun je aangeven waarom je lid bent van scouting?

9a. Ben je donateur van een natuur- of landschapsvereniging/ organisatie? Zo ja, welke?

- Ja, namelijk _____.
 Nee (ga door naar vraag 10)

9b. Kun je aangeven waarom je donateur bent van deze vereniging/organisatie?

10a. Werk je als vrijwilliger aan het onderhoud van natuur of landschap in Nederland (zoals bijvoorbeeld wilgenknotten, heide afplaggen of het opsporen en markeren van weidevogelnesten)?

- Ja, namelijk _____.
 Nee (ga door naar vraag 11)

10b. Kun je aangeven waarom je dit doet?

11. Hieronder volgen enkele stellingen. Geef van deze stellingen aan of je het eens of oneens bent met deze stellingen.

	Zeer mee eens			Zeer mee oneens	
	1	2	3	4	5
a. Het is belangrijk dat de natuur in Nederland behouden blijft.	☐	☐	☐	☐	☐
b. Het is belangrijk dat er natuur- en landschapsverenigingen/organisaties zijn in Nederland.	☐	☐	☐	☐	☐
c. Ik ben van plan in de toekomst donateur te worden van een natuur- of landschapsvereniging/ organisatie.	☐	☐	☐	☐	☐
d. Ik ben van plan in de toekomst vrijwilliger te worden van een natuur- of landschapvereniging/organisatie.	☐	☐	☐	☐	☐

C) Persoonskenmerken

Tot slot volgen hier nog een aantal achtergrondvragen.

11. Wat is je geslacht?

- Man
- Vrouw

12. Hoe oud ben je?

_____ jaar

13. Welke nationaliteit(en) heb je?

- Nederlands
- Anders, namelijk _____ .

14. Welke opleiding volg je?

- VMBO KB
- VMBO TL
- Havo
- VWO

15. Kun je hieronder aangeven in welke plaatsen je hebt gewoond en hoe lang je in deze plaatsen hebt gewoond?

	Woonplaats	Aantal jaren gewoond
1		
2		
3		
4		
5		

16. Hoeveel ben je als kind met de natuur in aanraking geweest?

- heel veel
- redelijk veel
- matig
- weinig
- heel weinig

17. Zou jij (één van) je ouders/ verzorgers als natuurliefhebbers omschrijven?

- ja, heel erg
- ja, een beetje
- nee, niet echt
- nee, helemaal niet

18. Wil je nog iets anders kwijt over de natuur en het landschap in Nederland?

Hartelijk dank voor je medewerking!

Bijlage 2: Lijst middelbare scholen Noord-Nederland

Middelbare scholen in Noord-Nederland

Groningen

Appingedam	Ommelander College ROC Noorderpoortcollege
Bellingwolde	Dollard College, Bellingwedde
Delfzijl	CSG Fivelcollege
Grijpskerk	Lauwers college
Groningen	Augustinuscollege (CSG) De Hamrik (CSG) De Vinkenborgh (CSG) Gomarus college H.N. Werkman college Praedinius Gymnasium Reitdiep college, Kamerlingh Onnes Reitdiep college, Leon van Gelder ROC Noorderpoortcollege Röllingcollge, Belcampo Vrije school Wessel Gansfortcollege (CSG) Willem Lodewijk gymnasium
Groetgast	RSG de Borgen, Woldborg
Haren	Maartenscollege Zernike college
Hoogezand	Dr. Aletta Jacobs College Rehoboth (CSG)
Leek	RSG De borgen, Olde/ nijborg
Musselkanaal	ROC Noorderpoortcollege
Oldekerk	AOC Terra
Onstwedde	SG Ubbo Emmius
Oude Pekela	Dollard College, Pekela
Scheemda	Dollard College
Stadskanaal	ROC Noorderpoortcollege, comenius SG Ubbo Emmius
Ter Apel	Reg. SG Ter Apel
Uithuizen	Hogeland college
Veendam	SG Ubbo Emmius Winkler Prins SG
Warffum	Hogeland college
Wehe- Den Hoorn	Hogeland college
Winschoten	Dollard college SG Ubbo Emmius
Winsum	AOC Terra Wessel Gansfortcollege (CSG)
Woldendorp	Dollard College
Zuidkorn	Gomarus College

Friesland

Balk	CSG Gaasterland
Bolsward	Marne College
Buitenpost	AOC Friesland Lauwers College
Burgum	CSG Liudger OSG Singelland
Damwoude	Chr. Mavo de Saad
Dokkum	Dockingacollege SG Piter Jelles, Dalton
Drachten	CSG Liudfer, Raai CSG Liudfer, Splitting Gomarus College OSG Singelland OSG Singelland, Drachtster Lyceum
Ferwert	Dockingacollege
Franeker	CSG Anna Maria van Schurman RSG Simon Vestdijk
Gorredijk	SG Burgemeester Harmsma
Grou	OSG Sevenwolden, Grou-Akkrum
Harlingen	Maritieme Academie (DM) RSG Simon Vestdijk
Heerenveen	AOC Friesland Bornego College OSG Sevenwolden OSG Sevenwolden, Buitenbaan SG voor beroepsvoorbereidend onderwijs
Joure	Bornego College OSG Sevenwolden
Kollum	Lauwers College SG Piter Jelles, Impulse
Koudum	CSG Bogerman
Leeuwarden	AOC Friesland Chr. Gymnasium Beyers Naudé CSG Comenius, achter de hoven Gomarus College SG Piter Jelles, Gymnasium SG Piter Jelles, Aldlân SG Piter Jelles, Junior SG Piter Jelles, Montessori
Lemmer	Zuyderzee College
Misland	GSG 't Schylger Jouw
Nes	SG burg.Walda
Oost-Vlieland	De Krijtenburg
Oosterwolde	Stellingwerf College
Schiermonnikoog	Inspecteur Boelensschool
St Annaparaochie	CSG Ulbe van Houten SG Piter Jelles
Sneek	AOC Friesland

	CSG Bogerman
	RSG Magister Alvinus
Surhuisterveen	Lauwers College
	OSG Singelland
Waskemeer	CSG Liudger
Wolvega	AOC Terra
	Linde College
Wommels	CSG Bogerman
Drenthe	
Assen	AOC Terra
	Chr.SG Vincent van Gogh
	Dr. Nassau College, Penta
	Dr. Nassau College, Quintius
	Gomarus College
Beilen	CSG Beilen
	Dr. Nassau College, Midden-Drenthe
Borger	Esdal College
Coevorden	De Nieuwe Veste
Diever	RSG Stad en Esch
Eelde	AOC Terra
Emmen	AOC Terra
	Carmelcollege
	Esdal college
	Hondsrug college
Gieten	Dr. Nassau College, Oost-Drenthe
Hoogeveen	Reg. SG Worfbos
	Roelof van Echten College
Klazienaveen	Esdal College
Meppel	AOC Terra
	CSG Dingstede
	Greijdanus College
	RSG stad en Esch, Zuiderlaand
	RSG stad en Esch, Zuideinde
Norg	Dr. Nassau College, Noord-Drenthe
Oosterhesselen	Esdal College
Roden	RSG De borgen, Roneborg
Schoonebeek	Hondsrug College

Bron: Bruggen, S. van & A. van Leeuwen (2007)